Nr. 11 (17) noiembrie 2012

ISSN 1857-4424

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Simboluri și semnificații Noiembrie. . . 1

Victor Ghilaș
Toaca și funcționalitatea ei în mediul monastic 9

Maria Scoarță
Cu gândul la pace. 11

Larisa Șestacovschi
„Spicușor“ în ospeție la ucraineni. . . . 12

Pavel Popa
Mria —Ideal–Cântec Popular 13

Nicolae Andronachi
Claudia Șeșun–Bucrlacu
Cultura în centrul vieții raionului Ialoveni 15

Ludmila Samarin–Zănoagă
Apel către urmașii Dacilor! 19

Tamara Larii
Biblioteca — furnizor de informație. . 20

Ana Neaga
„Refugiu. Deznădejde și Speranță” . . . 23

Ludmila Ouș
Salonul de Carte la Bălți 24

Tudor Josanu
O donație de carte extrem de valoroasă . 25

Marina Simiob
День музыки 26

Mariana Cocieru
Efim Junghietu și rolul pregnant al paremiilor folclorice în proza basarabeană 28

Formația Folcorică "MRIA", s. Grigorievca, Căușeni

Sărbătoarea „Ziua Dacilor", s. Rogojeni, Șoldănești

Fanfara „DUMBRAVA", Consiliul Raional Șoldănești

Editura „Notograf Prim" s.r.l. Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l

PROIECTUL **„REALITĂȚI CULTURALE"**
nr. 11 (17) noiembrie 2012

Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 20-25-53
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef
Ion Bălteanu, *Uniunea Meșterilor Populari din Moldova*
dr. Varvara Buzilă, *Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală*
dr. Victor Ghilaș, *Academia de Științe a Moldovei*
Veta Ghimpu-Munteanu, *Teleradio-Moldova*
Gheorghe Nicolaescu, *Cabinetul metodic al Ministerului Culturii*
Alexei Rău, *Biblioteca Națională*
Claudia Șerșun, *Secția Cultură Ialoveni*
Cristian Șarban, *design, tehnoredactare*

PM 32118 Preț: 15 lei

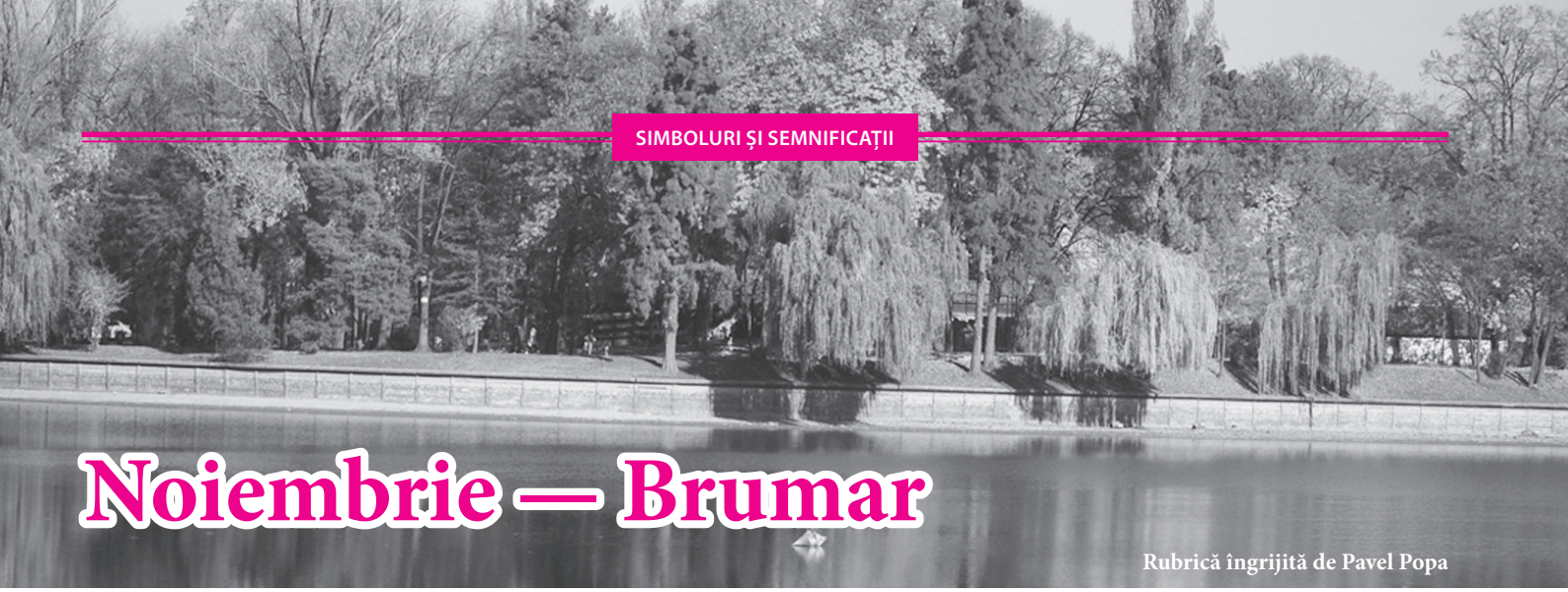

Noiembrie — Brumar

Rubrică îngrijită de Pavel Popa

Numele lunii noiembrie, provine din latinescul „novem" (a noua), întrucât era a noua lună din calendarul iulian. Este o lună a toamnei în emisfera nordică și una a primăverii (corespunzând lunii mai) în emisfera sudică.

Noi numim popular luna noiembrie Brumar. Este timpul brumei, sunt însămânțate grânele de toamnă și totul este gata pentru iernat.

Noiembrie, o vreme ambiguă, ezitând între culorile tomnatice ale amurgului și schița în alb și negru a iernii, o lună ce o poți înțelege sau simți mai bine, poate, grație acestor citate și aforisme.

„Întotdeuna noiembrie mi s-a părut a fi luna norvegiană a anului".

Emily Dickinson

„Gălbuia lumină, atât de slabă, din noiembrie, este mult mai călduroasă și mai însuflețitoare decât orice vin ți-ar recomanda unii. Micuța contribuție adusă de noiembrie devine astfel egală în valoare cu cea a generosului iulie".

Henry David Thoreau

„Frunzele copacilor, presărate pe iarbă, aduc sub soarele de noiembrie mai multă fericire decât narcisele".

Cyril Connolly

„Noiembrie vine
Și noiembrie pleacă,
Cu ultimele roșii fructe
Și primele dalbe zăpezi".

Elizabeth Coatsworth

„Cereasca boltă de noiembrie e rece și întunecată,
Iar frunza lui noiembrie e ruginie și uscată".

Sir Walter Scott

„Când mă uit în ochii tăi
Pot zări o nestăvilită dragoste,
Dar, iubito, atunci când te țin în brațe
Nu simți același lucru ?
Căci nimic nu trăiește la nesfârșit
Și știm amândoi cum inimile se schimbă,
Și cât de greu este să ții o lumânare aprinsă
Sub ploaia rece din noiembrie".

Guns N' Roses, November Rain
(Ploaie de noiembrie)

„Trupul e asemeni unui mesteacăn din noiembrie, îndreptat către luna plină
Și ajungând cu ramurile-i până în înghețatele ceruri ..."

Robert Bly

„În fiecare an, în noiembrie, după ce zilele încep să se micșoreze, încoronând cu măreție orele toamnei, mă duc să vizitez crizantemele ... Ele sunt, cu adevărat, cele mai răspândite și cele mai diverse dintre flori".

Maeterlinck

„Nici umbră, nici strălucire, nici fluturi, nici albine,
Nici fructe, nici flori, nici frunze și nici păsări, — Noiembrie" !

Thomas Hood

„Atunci când recele noiembrie morocănos adie, el presară pustiul peste câmpii și păduri".

Robert Burns

„Atunci când auriul octombrie coboară în sobrul noiembrie,
Iar merele sunt culese și adunate-n cămară,
Pământul devine împestrițat de maroniile săgeți ale morții
În risipă de apă și noroi".

T. S. Eliot

Noiembrie este prag de hotar între toamnă și iarnă, aducând în case mirosul lemnului de brad.

În noiembrie, iarna se așterne cu pași domoli și foarte lenți aducând o ușoară nostalgie a zilelor de toamnă. E timpul perfect pentru a croșeta ciorapi, dar și pentru a regăsi iubirea.

Lucian Blaga (1895 – 1961)

Vara de noiembrie

Iubito-mbogățește-ți cântărețul,
mută-mi cu mâna ta în suflet lacul,
si ce mai vezi, văpaia și înghețul,
dumbrava, cerbii, trestia și veacul.
Cum stăm în fața toamnei, muți,
sporește-mi inima c-o ardere, c-un gând.
Solar e tâlcul ce tu știi oricând
atâtor lucruri să-mprumuți.
O, lumea, dacă nu-i o amăgire,
ne este un senin veșmânt.
Că ești cuvânt, că ești pamânt,
nu te dezbraci de ea nicicând.
O, lumea e albastră haina,
în care ne cuprindem, strânși în taină,
ca vara sângelui să nu se piardă,
ca vraja basmului mereu să ardă.

Soborul Sfinților Mihail și Gavriil — 8 noiembrie

Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil este prăznuit pe 8 noiembrie. Sfinții Mihail și Gavriil sunt cei care duc la îndeplinire porunca milei și a dreptății lui Dumnezeu.

Sfântul Arhanghel Mihail este rânduit de Dumnezeu ca dreptatea Sa să biruiască în istoria mântuirii. El este cel care, în momentul căderii unor îngeri a strigat: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte!", restabilind ordinea. Potrivit Tradiției, la judecata de la sfârșitul chipului acestei lumi, morții vor învia la glasul trâmbiței sale.

Sfântul Arhanghel Gavriil este purtătorul vieții milei dumnezeiești față de oameni. El a vestit că Fiul lui Dumnezeu Se va întrupa din Fecioara Maria pentru mântuirea neamului omenesc, sunt simboluri ale luptei împotriva răului.

Sursa: Creștin-ortodox.ro

Lăsatul secului, lăsatul lumii —14 noiembrie

În mod obișnuit, cuvântul sec, din sintagme precum „lăsatul secului" sau „mâncare de sec", este înțeles ca fiind sinonim cu uscat, fără grăsime, de post. „Lăsatul secului" ar însemna deci începutul vremii de sec, lăsatul postului. Și totuși, nimic mai fals ca această etimologie populară, în care accentul cade în primul rând pe calitatea mâncării, așa cum nu se întâmplă de fapt în învățătura sfinților părinți!

Secul pe care îl lasă postul ortodox este seclum (saeculum), adică lumea, în sensul de mondenitate, modă, obiceiuri lumești. E vorba aici nu de comunitate, de umanitate, ci de lumea care nu-l cunoaște pe Dumnezeu, de lumea în toată stralucirea ei de tinichea, despre care Hristos ne-a avertizat: „Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele". În ce constă această lume, o va spune și ucenicul cel iubit, Apostolul Ioan, în felul său unic prin simplitate și concizie: „Tot ce este de la lume, aceasta este: pofta trupului și pofta ochilor și trufia vietii" (1 Ioan 2, 16). El nu se referă aici numai la păcate, ci la toate lucrurile zadarnice care ne ocupă viața și ne consumă timpul. Nu omul este condamnat în cuvintele sfântului, ci nimicurile în care se risipește; ele alcătuiesc acum, mai presus de orice, lumea. Este tot atâta efemeritate în viața lumii, cât și într-un banal ziar de știri: astăzi îl parcurgi cu voluptate, pentru ca mâine să nu mai facă doi bani. Poate că acesta este și cel mai mare păcat al lumii: pierderea de timp, risipirea ei atât de pătimașă în deșertăciuni. Unul dintre cele mai tulburătoare versuri din Psalmi este și acesta: „Dumnezei sunteți, și toți fii ai Celui Preaînalt, dar voi ca niște oameni muriți...".

De aceea, lăsatul secului este mai întâi de toate un îndemn la reculegere, la reînnoirea vieții prin lăsarea păcatelor și a preocupărilor deșarte și prin întoarcerea spre Dumnezeu. Așa se spune în frumoasele cântări bisericești de post: „Ziua postului părăsire de păcate să-ți fie, suflete, și către Dumnezeu plecare și apropiere".

Postul este prin excelență timp de rugăciune, de căință și mărturisire a păcatelor, de înfrânare, de răbdare și mai ales de iertare. Înfrânarea de la mâncarea „de frupt" este numai un aspect al postirii ortodoxe, cel văzut. Dar în Sinaxarul Sâmbetei Albe, vorbindu-se despre „marea luptă a postului", se arată treptele sale, ca într-o scară: „Mai întâi dragostea și depărtarea minții de la lucrările și faptele necuviincioase; apoi însuși postul, dar să nu postim numai de mâncări, ci să postim și cu limba și cu ochii și, ca să spunem pe scurt, să ne oprim și să ne îndepărtăm de la orice faptă rea".

Părinții nu au încetat să atragă atenția, chiar în cele mai aspre cuvinte, ca, înțeles doar ca efort alimentar, postul nu are nici o trecere religioasă: „De mâncare postind, suflete al meu, dar de pofte necurățindute, în deșert te lauzi cu nemâncarea... Ca un mincinos vei fi urât de Dumnezeu și demonilor celor răi te vei asemăna, căci nici ei nu mănâncă pururea..."; sau: „Eu, cel ce rămân neîndreptat în toate, în zadar mă bucur de oprirea mâncării, că n-a zis Domnul să fie postul de acest fel". Nici atunci când este revendicat de la etimologia lui siccus, referirea nu se face la calitatea mâncării (uscată, seacă), ci la sensul figurat al cuvântului, acela de cumpătare, sobrietate. În fond, nu mâncarea este condamnată prin post, ci neînfrânarea, necumpătarea, proasta ei folosință. Acelea și cântari de post vorbesc de „întunericul sațiului". Masa de post trebuie să fie în primul rând cumpătată, altfel „întunericul sațiului" poate la fel de bine să vină și din mâncarea de fasole...

Postul ortodox nu este așadar un exercițiu alimentar, o dieta „purificătoare", așa cum se concepe în multe confesiuni ezoterice (după cum nu există în creștinism alimente necurate sau interzise). El reprezintă însă un act spiritual superior, acela de a corecta vietuirea imediată și instinctuală și de a orienta lumea după sensul ei înalt și singurul adevărat: acela de creație a lui Dumnezeu.

Sursa: www.ortho-logia.com

Începutul Postului Crăciunului — 15 noiembrie

Începând cu data de 15 noiembrie, creştinii ortodocşi intra în Postul Crăciunului. Acest post, primul din anul bisericesc şi ultimul din anul civil, se încheie pe 24 decembrie. Prin durata lui de 40 de zile, ne amintim de postul lui Moise de pe Muntele Sinai, când acesta aştepta să primească cuvintele lui Dumnezeu scrise pe lespezile de piatră ale Tablelor Legii. Astfel, creştinii postind 40 de zile, se învrednicesc să primească pe Cuvântul lui Dumnezeu întrupat şi născut din Fecioara Maria.

Postul Crăciunului — perioada de pregătire pentru Naşterea Domnului

Ce minunat lucru se petrecea înainte de căderea în păcat. Omul răspundea lui Dumnezeu fără să se ascundă. Iar răspunsul său era unul bineplăcut lui Dumnezeu. Iar ca omul să ofere neîncetat răspuns bun, primeşte porunca de a nu mânca din pomul cunoştinţei binelui şi răului. Ştim că omul nesocoteşte porunca dată, iar bunurile pământeşti încetează a mai fi o sursă de comuniune cu Dumnezeu. Astfel, relaţia dintre om şi lume duce la stricăciune progresivă şi la moarte. Concentrându-şi interesul asupra simţurilor trupeşti îşi înmulţeşte satisfacţiile trupeşti, dar îi creşte nefericirea. Ajunge să îşi identifice existenţa cu mijloacele şi confortul pe care le are la dispoziţie. Iar când le pierde pe acestea, simte că îşi pierde însăşi existenţa. Iată unde a ajuns omul.

Prin post, prin limitarea cantităţii de hrană precum şi a plăcerilor, credinciosul se împotriveşte legii păcatului şi-l introduce pe Dumnezeu în viaţa sa. Îşi doreşte ca nimic să nu mai fie fără voia Sa. Iar această dorinţă aduce adevărata odihnă. Din contra, confortul material provoacă paralizie spirituală. Îl ţine pe om prizonier cotidianului şi când este strigat de Creator, omul nu mai poate răspunde decât sub această formă: „Sunt gol şi m-am ascuns".

Dezlegări în Postul Crăciunului

După rânduiala din pravile, în timpul acestui post, miercurea şi vinerea nu mâncăm cu untdelemn şi nu bem vin. În aceste doua zile postim până la ora 3-4 p.m., când mâncăm hrană uscată sau legume fierte.

Dacă se întâmpla să cadă miercuri şi vineri un sfânt care să aibă Doxologie mare (se referă la cântarea de la sfârşitul Utreniei), dezlegăm numai la untdelemn şi la vin şi mâncăm o singură dată în zi. Dacă s-ar întâmpla miercuri sau vineri să cadă un sfânt care are Priveghere, dezlegăm la untdelemn, la vin şi la peşte. Şi dacă se va întâmpla pomenirea sfântului al căreia este hramul bisericii, miercuri sau vineri, de asemeni mâncăm peşte.

Marţi şi joi nu avem dezlegare la peşte, ci numai la untdelemn şi vin. Dacă se întâmplă să cadă un sfânt marţi sau joi, care să aibă Doxologie mare, atunci mâncăm peşte.

Biserica a rânduit ca în fiecare sâmbătă şi duminică cuprinse între **21 noiembrie** *(Intrarea Maicii Domnului în Biserică)* şi **20 decembrie** *(pomenirea Sfântului Ignatie Teoforul)*, să avem dezlegare la peşte.

În tipicul **Sfântului Sava** întâlnim următoarele precizări:

— „Deci suntem datori în aceste 40 de zile să păzim în fiecare săptămână, trei zile postându-le fără untdelemn şi vin: luni, miercuri şi vineri. Iar dacă se va întâmpla vreun sfânt mare în aceste zile întru pomenirea lui dezlegăm şi facem praznic pentru dragostea sfântului. Adică în ziua a 16-a, a 23-a şi a 30-a ale lunii noiembrie. Şi în zilele 4, 5, 6, 9, 17 şi 20 ale lunii decembrie. Dacă aceste zile se vor întâmpla marţi sau joi atunci mâncăm peşte iar dacă va fi luni, miercuri sau vineri dezlegăm numai la untdelemn şi vin, iar peşte nu mâncăm în afară de faptul dacă se va întâmpla să fie hramul Bisericii.

Deci dacă se va întâmpla hramul vreunui sfânt dintre aceştia în mănăstire atunci dezlegăm la peşte şi la vin în orice zi ar cădea.

Iar unele Tipice de la ziua a 9-a a lunii Decembrie poruncesc să postim şi la peşte, să nu mai facem nici un fel de dezlegat, în afară de sâmbătă şi duminică şi de va fi hramul vreunui sfânt (când se dezlegă)."

Rânduieli liturgice specifice Postului Naşterii Domnului

În timpul Postului Naşterii Domnului, începând cu data de 21 noiembrie, se introduc în cadrul slujbei Utreniei, Catavasiile Naşterii Domnului, care se cântă până în data de 30 decembrie inclusiv. În această perioadă a Postului Crăciunului, la Ceasuri şi Pavecerniţa nu sunt cântate stihurile şi nici troparele, ci toate sunt rostite. Dacă ajunul Crăciunului cade sâmbătă sau duminică, slujba Ceasurilor Împărăteşti se mută în vinerea dinainte, această zi devenind aliturgică. De asemenea, dacă ajunul Crăciunului cade în zilele de luni până vineri se va oficia în această zi Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, urmând ca în ziua praznicului să se săvârşească Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur.

Dacă ajunul va fi sâmbătă sau duminică, în ziua de ajun se va oficia Liturghia Sfântului Ioan Gura de Aur, iar în ziua Crăciunului - Liturghia Sfântului Vasile cel Mare.

ADRIAN COCOŞILĂ

http://www.crestinortodox.ro/

Calendar Cronologic

1 noiembrie

1834 A fost înființată prima școală de fete din țară, fondator a fost Gheorghe Asachi.

Ziua Mondială a Vegetarienilor.

1948 S-a născut **dl Sergiu Cojocaru**, șeful Secției raionale de Cultură Călărași.

3 noiembrie

1863 A apărut, la București, prima revistă umoristică editată de B.P. Hasdeu, „Aghiuță".

1956 A fost înființată Opera Română din Iași, cu spectacolul „Tosca" de G. Puccini.

5 noiembrie

1880

Mihail Sadoveanu s-a născut la 5 noiembrie 1880, Pașcani - d. 19 octombrie 1961, Vânători-Neamț, a fost scriitor, povestitor, nuvelist, romancier, academician și om politic român. Este considerat unul dintre cei mai importanți prozatori români din prima jumătate a secolului al XX-lea. Opera sa se poate grupa în câteva faze care corespund unor direcții sau curente literare dominante într-o anumită epocă: o primă etapă sămănătoristă, cea de început, a primelor încercări, nuvele și povestiri, o a doua mitico-simbolică, din perioada interbelică (reflectată în romane precum „Creanga de aur sau Divanul persian"), precum și o ultimă fază care corespunde realismului socialist, în acord cu perioada socialist-comunistă la care Sadoveanu va adera ideologic. În anul 1955, i se conferă titlul de Erou al Muncii Socialiste. Mihail Sadoveanu a primit Premiul Lenin pentru Pace în 1961. Se stinge din viață la data de 19 octombrie 1961, fiind înmormântat la 21 octombrie la Cimitirul Bellu din București.

6 noiembrie

1936

Renumitul regizor de film **Emil Loteanu** s-a născut la 6 noiembrie 1936, Clocușna - Hotin. Studii cinematografice la Moscova. Regizor de excepție.Opera: „Zbucium",1956; „Chemarea stelelor", 1962; „Ritmuri",1965; „Vioara alba", 1963; „Bucolica", 1966; „Lăutarii", 1972; „Poienile roșii", 1966; „O șatră urcă spre cer", 1976; „Dulce și tandra mea fiară", 1978; „Găoacea", 1994; filme documentare.

7 noiembrie

1911

Maria Lătărețu s-a născut la 7 noiembrie 1911, Bălcești, Gorj — d. 27 septembrie 1972, Botoșani, cântăreață de muzică populară, una dintre cele mai îndrăgite interprete, fiind numită pe rând: „Privighetoarea Gorjului", „Crăiasa cântecului românesc", „Prințesa cântecului popular românesc". În cariera sa a susținut un număr mare de concerte, a realizat numeroase înregistrări discografice și a participat la un număr mare de emisiuni de radio și TV. Repertoriul Mariei Lătărețu însumează aproximativ 1000 de cântece, din care 104 sunt creații personale. Distincții: Medalia A cincea Aniversare a Republicii Populare Române, acordată pentru meritele deosebite în promovarea melosului popular (1952); Ordinul „Muncii", clasa a III-a (1954); Artist Emerit (1964); Ordinul „Meritul Cultural", clasa a II-a (1968).

8 noiembrie

1956

Cântăreață de operetă (soprană), **Lilia Amarffii** s-a născut în or. Orhei la 8 noiembrie 1956. Studii muzicale la Institutul de Artă Teatrală din Moscova (1967-1972). Din 1972 – solistă la Teatrul de Operetă din Moscova, pe scena căruia debutează în rolul principal din opereta „Voievodul țiganilor" de J. Strauss. Roluri de referință din repertoriul artistei: Adèle (Liliacul de J. Strauss), Silvia Varescu (Silvia de I. Kálmán), Violetta Cavallini (Vioreaua de pe Monmatre de I. Kálmán), -Galathea (Frumoasa Galathee de F. Suppé), Angèle Dirier (Contele de Luxembourg de F. Lehár), în Marea ducesă de Gorelstein de J. Off enbach etc. Turnee: Cehia, Cuba, Germania, Ungaria. Artistă Emerită din Federația Rusă (1983) și Republica Moldova (2001).

9 noiembrie

1817 La 9 noiembrie 1817 a fost sfințită biserica nouă din lemn, pe temelie de piatră, **cu hramul Sfântul Ierarh Spiridon**, **din satul Scoreni**, ținutul Orhei, Basarabia țaristă.

1819 La 9 noiembrie 1819 a fost sfințită **biserica de piatră cu hramul Sfinții Voievozi din satul Mașcăuți,** ținutul Orhei, Basarabia țaristă. Biserica a fost ctitorită de proprietarul acestui sat, comisul Alexandru.

1933 **Lucian Pintilie** s-a născut la data de 9 noiembrie 1933, la Tarutina, în Basarabia de Sud. După absolvirea Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică din București, a montat o serie de spectacole la Teatrul „Bulandra" din București, precum și două filme de lung metraj: „Duminica la ora 6" și „Reconstituirea". În 1990 a fost directorul Studioului de Creație Cinematografică al Ministerului Culturii. Lucian Pintilie, deși a avut o prezență mai degrabă discretă pe ecranele televizoarelor, s-a implicat în mod activ în opera de reformare morală a societății civile românești, fiind unul dintre membrii marcanți ai Grupului pentru Dialog Social. Singurul premiu pe care regizorul l-a acceptat în România a fost Premiul Gopo pentru întreaga operă acordat în 2007.

10 noiembrie

1508 A apărut, din inițiativa lui Radu cel Mare (1495-1508), **„Liturghierul slavon"**, tipărit de călugărul Macarie, prima carte tipărită în Țara Românească.

Ziua Internațională a Tineretului.

12 noiembrie

1864 La 12 noiembrie 1864 este sfințită biserica de piatră **Sfânta Treime** din satul Iserlia, județul Cetatea Albă, Basarabia țaristă. Construcția bisericii a fost începută în 1860.

13 noiembrie

1916 La 13 noiembrie 1916 arhiepiscopul Anastasie a sfințit noua **biserică din satul Mârzești**, județul Orhei, Basarabia țaristă.

1927 La 13 noiembrie 1927 arhiepiscopul Gurie a oficiat slujba de sfințire a bisericii noi cu **hramul Preacuvioasa Paraschiva din satul Strășeni**, județul Lăpușna, România.

Ziua Internațională a Educației Copiilor Nevăzători.

14 noiembrie

1935 La 14 noiembrie 1935 apare primul număr al cotidianului **„Gazeta Basarabiei"** la Chișinău. Gazeta s-a editat până în anul 1940.

1955 **Anatol Dumitraș** s-a născut la 14 noiembrie 1955 în satul Larga, Briceni. Și-a făcut studiile la Școala tehnica nr. 1 din Cernăuți, a lucrat în calitate de electrician în satul natal, însă a ales cariera muzicală începând cu anul 1982 în calitate de solist al formației „Bucuria", în 1983 – cântă în formația „Legenda". Pe parcursul anilor 1986-1989, 1993 este solist al formației „Plai". Din anul 1993 Anatol Dumitraș este solist ale Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici". Din anul 1989 și pînă în anul 1991 a fost solist și conducator artistic al formației „Olymp", apoi în anii 1991-1993 - solist și conducator artistic al formației „Alai". În anul 1995 i s-a conferit titlul onorific Maestru în Artă.

15 noiembrie

1813 Gheorghe Asachi a deschis la Academia Domnească din Iași un curs în limba română pentru a preda în limba națională, un curs de inginerie și hotărnicie. Cursul a funcționat până în 1818.

1836 A fost înființat la Iași **Conservatorul Filarmonic și Dramatic**, sub direcția lui Gheorghe Asachi, spătarului Vasile Alecsandri (tatăl) și a vornicului Ștefan Catargiu; și-a încheiat activitatea în 1840.

1958 **Doina Aldea-Teodorovici** — interpretă de muzică ușoară și dansatoare s-a născut la 15 noiembrie 1958, la Chișinău, într-o familie de intelectuali. A decedat la 20 oct. 1992, lângă com. Urziceni, jud. Ialomița, România, într-un stupid accident rutier, înmormântată la Cimitirul Ortodox Central din Chișinău. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău (1979). Este profesoară de literatură universală la Institutul Pedagogic „Ion Creangă" din Chișinău (1979-1982).Debutează în muzica ușoară în 1982, evoluând alături de soțul ei, compozitorul și solistul Ion Aldea-Teodorovici. Repertoriu: „Scrisori pe zăpadă", „Eu te iubesc, tu mă iubești", „De ce ne certăm", „Ce farmece să mai încerc", „Tu cauți o inimă simplă", „O serenade", „Carnaval", „Eminescu", „Două lacrimi gemene", „Iubiți învățători", „Limba Română", „Nu te-ai priceput" etc. A înregistrat muzică ușoară la Radio Chișinău: „Răsai", „Clopotul Învierii", „Indiferență"; în duet cu Ion Aldea-Teodorovici: „Eu te iubesc, tu mă iubești", „Trei culori", „Suveranitate", „Iubiți învățători", „Hai, hai", „Comment ca va?" etc. S-a impus prin temperament vibrant, inteligență și sensibilitate muzicală. Evoluează în filmul „Dragostea ce mișcă sori și stele" (1992). Participă la concursuri și este laureată a mai multor festivaluri naționale și internaționale. Numele cuplului Ion și Doina Aldea-Teodorovici îl poartă o stradă din Chișinău (sectorul Buiucani) și Festivalul-concurs „Maluri de Prut" (din 1995-2002), numit din anul 2003 „Două inimi gemene". Pe 7 aprilie 1999, la intrarea în Parcul Valea Morilor a fost in-

stalat un impresionant monument al neuitării Doinei și lui Ion Aldea-Teodorovici (sculptor Iurie Canașin, ctitor - mecenatul Anatol Josanu). Artistă Emerită din Republica Moldova (1992), post-mortem i se conferă Ordinul Republicii (1993).

16 noiembrie

1995 Ziua Internațională pentru Toleranță (Instituită de ONU în 1996 (Rezoluția 51/95).

1926 **Antonie Plămădeală** s-a născut la 17 noiembrie 1926, Stolniceni, Basarabia. Mitropolit al Ardealului. Vastă activitate culturală și religioasă. Memebru de onoare al Academiei de Științe din Moldova. Volume: vol. „Românitate, continuitate, unitate", Sibiu, 1988; „Dascăli de cuget și simțire românească", București, 1981; „Lazăr-Leon Asachi în cultura românească", Sibiu, 1985; „Tâlcuri noi la texte vechi", Sibiu, 1989; mai multe cărți și studii despre Biserica ortodoxă română și despre istoria Transilvaniei și Basarabiei; romanul „Trei ceasuri în iad"; 1972, 1993.

1952 **Arcadie-Vasile Suceveanu** este un poet, eseist și ziarist care s-a născut la 16 noiembrie 1952 în s. Suceveni, raionul Hliboca (Adâncata), reg. Cernăuți (astăzi în Ucraina). După studiile efectuate la Școala de 8 ani (1959-1969) și la Școala Medie din Carapciu pe Siret (1969), a urmat studiile la Universitatea de Stat din Cernăuți (1969-1974). După absolvire, a lucrat profesor în s. Horbova. Herța (1974-1979), apoi redactor la Editura „Literatura artistică" din Chișinău (1979-1990). A fost ales apoi ca vicepreședinte executiv al Uniunii Scriitorilor Moldova (din 1990); secretar , președinte (din 2005) al Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România. A debutat ca poet în anul 1968 cu versuri închinate mamei, în „Zorile Bucovinei". Pe lângă versuri, a mai publicat eseistică, cărți pentru copii și abecedare. Este foarte apreciat și pentru cărțile: „Știu ca la școală", „Dacă vrei să fii Columb", „Poezii de seama voastră", „Filmul copilăriei", „Rața și Arhimede (când suntem) copii"ș.a. A publicat cronici literare, eseuri și a tradus din poezia ucraineană și rusă. Selecții din versurile sale sunt incluse în antologii de poezii din România, Suedia, Ucraina, Rusia, Turcia, Macedonia, Franța, Belarus și Italia. Este laureat al: Premiul Național al R. Moldova (1998), Premiul Academiei Române (1997), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1987, 1995, 1999, 2000, 2002).

17 noiembrie

1941 Ziua Internațională a Studenților (Declarată în 1941 de către Consiliul Internațional al Studenților, ca urmare a evenimentelor din 1939 de la Praga).

1967 **Anișoara Puică** s-a născut la 17 noiembrie 1967, Nicoreni, Drochia. În anul 1985 absolvește școala medie din satul natal. În anul 1986 devine studentă la Conservatorul de Stat „G. Musicescu". Multe dintre cântecele înregistrate de A. Puică alcătuiesc astăzi fondul de aur al Companiei de Stat „Teleradio-Moldova". A participat la numeroase concursuri și festivaluri, obținând numeroase premii: 1985 – concursul „Cântați cu noi", premiul II; 1988 – „Cu cântecul prin viață", premiul II (Rusia); 1991 – laureată la Festivalul de muzică ușoară (România); 1996 – Grand Prix-ul emisiunii pentru tineret „Clepsidra";1997 – premiul I „Maluri de Prut"; 1999 – premiul I „Maluri de Prut", împreună cu Nelly Ciobanu; 2001 – participă la festivalul de muzica ușoară (Germania, Frankfurt); 2002 – premiul II (Coreea de Nord). În anul 2004 a obținut „Microfonul de Aur". În același an Anișoara Puică a fost numită „Cea mai eleganta interpretă a anului 2004". În prezent activează la Centrul de Cultură și Artă „Ginta Latină" în calitate de artistă-vocalistă.

2005 Ziua internațională fără fumat *(a treia zi de joi a lunii noiembrie, începând din 1977)*

18 noiembrie

1840 Premieră la Iași a comediei **„Farmazonul din Hârlău"**, prima scriere dramatică a lui Vasile Alecsandri, pusă în scenă de Costache Caragiali.

19 noiembrie

1872 La 19 noiembrie 1872 este inaugurat **Seminarul Pedagogic din Baimaclia**, județul Akkerman, Basarabia țaristă.

1939 **Emil Constantinescu** s-a născut la 19 noiembrie 1939 în Tighina, județul Tighina. Mama sa, Maria Georgeta Constantinescu, s-a născut în Ploiești la 23 aprilie 1916 și, după absolvirea liceului, a fost studentă la Conservatorul din București la clasă de harpă, dar a renunțat la cariera în domeniul muzicii pentru a-și urma soțul, Ion Constantinescu. Acesta era originar din Oltenia, avea 8 frați, iar după ce a devenit inginer agronom a fost repartizat în Basarabia. Familia Constantinescu

se va refugia în 1943 în satul Brădeţu, judeţul Argeş unde Emil Constantinescu îşi va trăi copilăria. În 1946 se naşte fratele acestuia Cristian, iar mai târziu sora sa Marina. Constantinescu a fost preşedinte al României între anii 1996 şi 2000; din 1966 este cadru didactic al Facultăţii de Geologie a Universităţii din Bucureşti.

1951

Mihai Ghimpu s-a născut la 19 noiembrie 1951, com. Colonița, mun. Chișinău, politician. A fost președinte al Parlamentului Republicii Moldova în perioada 28 august 2009 – 28 decembrie 2010. Din 1998 este Președinte al Partidului Liberal, succesorul de drept al Partidului Reformei. A asigurat interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, din data de 11 septembrie 2009

Ziua Internaţională a Bărbatului.

2005 **Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Accidentelor Rutiere** (Instituită de ONU în 2005).

21 noiembrie

1883

Ştefan Ciobanu s-a născut la 24 noiembrie 1883, Talmaz-Tighina. Fruntaş al vieţii culturale şi politice din România. Face parte din guvernul numit Directorat ca director general al învăţământului (decembrie 1917). Membru al Comisiei Arhivelor Statului înfiinţată la 5 noiembrie 1918. Autor al multor studii asupra Basarabiei. Moare în 1950. Scrieri: „Legendele româneşti despre Maica Domnului", Moscova 1911; „Mitul despre Arahna legendele româneşti", Petrograd, 1912; „Dosoftei, Mitropolitul Sucevei", 1915; „Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă", Chişinău,1923; etc. Decoraţii: Marea Cruce a Coroanei României şi ordinul Ferdinand I în gradul de ofiţer, Meritul Cultural clasa I în gradul de cavaler.

Ziua Televiziunii.

22 noiembrie

1909 La 22 noiembrie 1909 este sfinţită **biserică din satul Costeşti**, judeţul Chişinău, Basarabia ţaristă.

1941

Tamara Ciobanu (născută Taratanskaia, 22 noiembrie 1941 – 23 octombrie 1990) a fost una din cele mai populare cântăreţe ale Moldovei din a doua jumătate a sec. al XX-lea. În anii 1945–1951 a fost solistă a Radiodifuziunii din RSSM, între 1951–1973 a fost solistă a Orchestrei de muzică populară „Fluieraş". În anii 1973–1980 a lucrat ca conferenţiară a Catedrei de Canto a Academiei de Muzică „G. Musicescu". Artistă a Poporului din URSS. A interpretat rolul Tatianei în opera „Evgheni Oneghin" de Piotr Ilici Ceaikovski, şi rolul lui Cio-Cio-San din opera cu acelaşi nume de Giacomo Puccini. Din 1972 a fost preşedinte a Societăţii muzical-corale. În anul 1950 a primit premiul de Stat al URSS.

23 noiembrie

1983

Iulian Gârneț s-a născut la 23 noiembrie 1983 la Sanct-Petersburg. Și-a început studiile muzicale la Liceul Republican de Muzică „C. Porumbescu". În 2001-2006 studiază vioara la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Premii: Concurs național, Premiul III (Chișinău, 1992); Premiul I (Chișinău, 1993); Concurs Internațional „Jeunesses Musicales", Premiul I (București,1994, 1995); Concurs internațional, Premiul III și Premiul special (Germania, 1997); Premiu oferit de Primăria mun. Chișinău (1998); Premiul „Mihail Jora" (România, 1999); Concurs internațional „H. Wieniawsky", Premiul III (Lublin, Polonia, 2000); Jocurile Delfice, Medalia de Aur (Moscova, 2000); Concurs internațional, Grand Prix (Astana, Kazahstan, 2006); Concurs internațional „Nuri Iyicil", Premiul I (Istanbul, Turcia, 2008); Concurs internațional „Regina Elisabeth", Premiul III (Belgia, 2009). În anul 2007 i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă", în anul 2009 – „Artist al Poporului" din Republica Moldova.

24 noiembrie

1900

Ştefan Neaga — pianist, dirijor, profesor şi compozitor. S-a născut la 24 noiembrie 1900 în Chişinău. De la 8 ani, a studiat vioara. Continuă studiile la Şcoala de muzică din Chişinău (1915-1919), apoi – Academia Regală de Muzică şi Artă Dramatică din Bucureşti (1922-1927), şi „Ecole normalle de musique" la Paris (1937-1939). În anii 1919-1920 lucrează ca pianist în formaţia lui Grigoraş Dinicu, în anii 1922-1927 în alte ansambluri instrumentale din Bucureşti; profesor la Conservatorul din Moscova (1942-1943) şi Conservatorul din Chişinău (1947-1951). În anii 1945-1951 – dirijor al Orchestrei simfonice a Filarmonicii din Moldova. A compus creaţii vocal-simfonice, simfonice, instrumentale de camera, corale, vocale şi altele. Premii şi titluri onorifice: 1944 – Maestru Emerit al Artei din

Republica Moldova; 1950 – Laureat al Premiului de Stat. Din 1934 a fost Membru al Societății Compozitorilor Români; din 1944 – membru al Uniunii Compozitorilor din Republica Moldova. A decedat la 30 mai în anul 1951 la Chișinău

25 noiembrie

Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței asupra Femeilor

26 noiembrie

1907 La 26 noiembrie 1907 a fost sfințită **biserica din satul Izvoare**, județul Bălți, Basarabia țaristă.

27 noiembrie

1918 Este proclamat Actul Unirii necondiționate a Basarabiei mari cu România

1971

Victoria Lungu s-a născut la 27 noiembrie 1971, Grinăuți, Râșcani. A absolvit școala medie din Grinăuți (1978 – 1989) și paralel Școala Muzicală din Pelinia (1979 – 1984), apoi Institutul de Arte din Chișinău la Facultatea de Actorie, Teatru și Cinema (1989- 1992), urmează și cea dea doua Facultate de Canto Estradă și Jazz Conservatorul de Stat din Chișinău „Gavriil Musicescu" (1992-1997). A primit numeroase distincți: Premiul II la Festivalul de Muzică Ușoară Buzău – 1992; Premiul II la Festivalul Național de Muzică Ușoară „Clipa de noroc", Chișinău – 1993; Premiul I la categoria interpretare și Marele Trofeu la secția compoziție a Festivalului Internațional „Maluri de Prut", Chișinău – 1999. A colaborat cu compozitorii: Marian Stârcea, Valentin Dînga, Liviu Știrbu, Boris Lebediuc, Georgeta Voinovan, Anatol Dumitraș, Alexandru Cosovan, Valeriu Cioban, Ioana Sulac, Vitalie Kurilkin, Cezar Iulian Bălan etc., cu textierii: Grigore Vieru, Ianoș Țurcanu, Vsevolod Ciornei, Traianus, Radmila Popovici-Paraschiv etc. Activează în calitate de Profesor de canto și actorie la studioul muzical „Neo-Music". A realizat mai multe emisiuni la Televiziunea și Radio Moldova 1: „Vedete la bis", „Buna dimineața", dar și emisiunea de promovare a tinerelor talente „Ora micilor vedete", de la Radio „Sănătatea".

28 noiembrie

1912

Colea Răutu *(n. Nikolai Rutkovski)* s-a născut la 28 noiembrie 1912, Limbenii Noi, județul Bălți - d. 13 mai 2008, București, actor de teatru și film. A fost elev la Colegiul „Regele Ferdinand" din Chișinău. A urmat apoi Conservatorul de Artă Dramatică din București. A fost mai întâi corist la Opera din Cluj. A debutat la Teatrul de Revistă „Cărăbuș" condus de Constantin Tănase, unde a interpretat mai ales cuplete social-satirice. Tot acolo a interpretat pentru prima oară faimosul șlagăr „Ți-a ieșit coșaru-n drum", de Gherase Dendrino, de Puiu Maximilian. La inițiativa lui Sică Alexandrescu a jucat la Teatrul Național din București. Între anii 1952-1968 a jucat la Teatrul Giulești. A interpretat peste 70 de rolurile de filme. A primit premiul ACIN în 1988, și s-a numărat printre laureații Galei „Vârsta de Aur" din 2001, ai Premiilor Naționale în Domeniul Teatrului și Galei Premiilor în Cinematografie.

Ziua lucrătorilor din Agricultură și Industria Prelucrătoare

30 noiembrie

1811

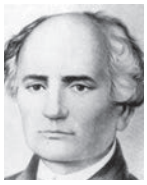

Alexandru Hâjdeu *(Hâjdău),* (n. 30 noiembrie 1811, loc. Mișiurineț, districtul Kremenetz, azi regiunea Ternopol, Ucraina; d. 9 noiembrie 1872, Hotin) a fost un scriitor român din Basarabia, tatăl lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu. A făcut parte din marea familie Hâjdeu. „Înzestrat cu atâtea evidente calități artistice și științifice și cu o asemenea pasiune a ideilor teoretice — grație cărora fiul său a fost în egală măsură racordat la tensiunile naționale și la fluxul gândirii europene —, Al. Hâjdeu ar fi putut ajunge, într-o atmosferă propice, una din figurile marcante ale culturii naționale.

Ziua Mondială Împotriva Pedepsei cu Moartea

Calendar Cronologic

Toaca și funcționalitatea ei în mediul monastic

dr. VICTOR GHILAŞ

Toacă portabilă.
Mănăstirea *Adormirea Macii Domnului,*
Țigănești, 2012 (Foto: Victor Ghilaș)

În plan general, arta muzicală bizantină practicată în viața cultului liturgică al creștinătății răsăritene este în esența ei una vocală, cântul fiind executat pe texte narative. Dacă Biserica Catolică apuseană acceptă încă din secolul al VIII-lea orga în procesiuni de cult religios, în scopul de a emoționa artistic, cultural credincioșii, orientând astfel cântarea liturgică spre o cântare apropiată de cea laică, cântarea din slujbele ortodoxe este exclusiv vocală. După cum argumentează unii reprezentanți ai Bisericii răsăritului, absența instrumentelor din secundarea cântării ar putea fi explicată prin faptul că, în actul cântării textului religios, omul nu trebuie să fie spectator pasiv sau indiferent, ci este îndatorat să aibă o relație personală cu conținutul muzicii interpretate. O altă explicație ce motivează lipsa instrumentelor din Biserica Ortodoxă ar fi aceea că individul nu învață un text oarecare în cântare, ci adevăruri de credință, care îl pot feri de rătăcire în lume. Totuși, în anumite împrejurări, cultul creștin ortodox utilizează instrumentele muzicale în practicile sale religioase. Unicele „aparate sonore" acceptate de cultul ortodox sunt toaca și clopotele, ambele având inițial rolul de a anunța începutul slujbei și de a chema credincioșii la biserică, funcții menținute, alături de altele noi, până în zilele noastre.

Toaca este un instrument muzical de percuție idiofon, cunoscut din cele mai îndepărtate timpuri în țările ortodoxe, dar utilizat mai târziu, cu preponderență, în lăcașurile mănăstirești din întreg cuprinsul carpato-dunărean, în care se include fără rezerve și cel est-prutean. Se știe că primii creștini erau chemați la slujbe în mod personal, la ora și locul stabilit. Mai târziu, se bătea în ușile creștinilor cu ciocănele de lemn, invitându-i astfel la slujbe. Apoi se bătea într-un lemn special lucrat, printre casele creștinilor sau din turla bisericii. Instrumentul utilizat în asemenea scopuri s-a numit „toacă". Organologii au atestat documentar toaca încă în secolul al IV-lea, Sfântul Sofronie din Ierusalim numind toaca „trâmbiță a îngerilor". Obiceiul de chemare la slujbe prin lovire cu ciocanul într-o scândură numită „Sfintele Lemne Sunătoare" este menționat și în actele celui de-al Șaptelea Sinod Ecumenic de la Niceea în anul 787.

După tradiția creștină, acest instrument din clasa autofonelor percutate - obiect liturgic numit toacă, este confecționat din lemn de paltin sau de cireș, alteori din fag, în funcție de rezonanța dorită, iar ciocănelele se fac din lemn de esență tare (salcâm, corn, carpen ș.a.). În anumite cazuri, corpul toacei poate fi construit dintr-o placă groasă de fier curbată, ea fiind acționată cu unul sau două ciocănașe. Toaca de lemn este, de obicei, de 2 feluri: o toacă fixă agățată de un suport și o toacă portabilă (cu aceasta din urmă se înconjoară biserica). În viața mona-

Mănăstirea ***Înălțarea Domnului*** Hârjauca, 2012.
Semnale de toacă executate de părintele Pahomie.

hală autohtonă, toaca se bate pe tot parcursul anului, vestind începutul *Sfintei Liturghii*, al celor *Șapte Laude Bisericești* și al unor *Ierurgii*. Bătaia în toacă se face în anumite ritmuri și cu mai multe rosturi. La mănăstiri, semnalizarea fonică din toaca mică de lemn, numită și „toaca mobilă", se face de către călugări sau călugărițe. În momentul când se toacă, instrumentul este ținut de mijloc cu mâna stângă, iar cu cea dreaptă se bate în el cu un ciocănaș, înconjurând biserica pe partea dreaptă. În fiecare latură a bisericii se face câte o oprire și trei metanii. Când bate toaca, creștinul rostește rugăciunea lui Iisus Hristos, numită Rugăciunea minții și a inimii. Dacă toaca portabilă se bate cu o singură mână, toaca fixă se bate cu ambele mâini, fiind instalată în clopotniță sau în curtea bisericii, se bate singură sau împreună cu clopotul. Linia melodică generată (de altfel, una elementară) este rezultatul percuției ritmice. Resursele sonore sunt modeste, ele coroborând în funcție de punctul de contact în momentul lovirii. Pentru a avea repere sonore de înălțime diferită, suprafața plăcii de lemn sau metal este percutată în locuri diferite, astfel încât se pot obține sunete cu înălțimi diferite. Toaca de metal, numită „tochița", se bate în momente speciale ale *Sfintei Liturghii* și anume, când se cântă „Ceea ce ești mai cinstită..." și *Axionul*. Ea se mai bate la anumite sărbători mari, cum este Învierea, când se bate împreună cu clopotele, iar toaca de lemn nu se bate între Joia Mare și noaptea Sfintei Învieri, când bătaia clopotelor este înlocuită cu sunetul lin al toacei de fier, amintind de cuiele care au fost bătute în mâinile și picioarele lui Iisus Hristos la Răstignirea Lui. Toaca de lemn în asemenea situații nu se bate.

În cadrul monastic de la noi, funcționalitatea toacei rămâne a fi una pluridimensională. Pornind de la practica muzicală desfășurată de călugării și/sau călugărițele de la mănăstiri, se poate constata că obiectul sonor de referință funcționează în mediul monahal, mesajul emis poartă un caracter religios, cadrul de manifestare fiind cel liturgic. Ocaziile sau momentele când toaca se produce sunt dintre cele mai diverse. Ritmurile toacei pot fi auzite zilnic *înainte* de *Ceasul IX*, *Vecernie*, *Pavecerniță*, *Utrenie*, *Liturghie* sau în *timpul Utrenie*i, la *Cântarea a VI-a și a IX-a*, a *Ceasului VI*, a *Liturghiei*, la citirea *Sfintei Liturghii*, la *Axion*; *la ierurgii* cu ocazia oficierii unor procesiuni funebre (Prohodul Domnului, Prohodul Macii Domnului, ale călugărilor), de ploaie, la sfințirea bisericii, când se iese cu Sfintele moaște ș.a.; *la sărbători* sâmbătă seara și duminică dimineața, la *Laudele mici* (*Ceasul IX*, *Pavecernița*, *Miezonoptica* ș.a.), la *Laudele mari* (*Vecernie*, *Utrenie*, *Liturghie*), în *Săptămâna Luminată*; *ocazional* la *Florii*, la deplasarea la masă cu obștea după *Liturghie* în prima zi de *Crăciun* și de *Paște*, în ziua hramului mănăstirii, în *Săptămâna Patimilor* (la *Liturghie*, *Vecernie*), de *Rusalii* (la *Liturghie*) ș.a. Generalizând experiența de aplicare în viața monahală a semnalelor de toacă, se pot deduce funcțiile de bază ale acestora și anume: cea *liturgică*, având drept scop chemarea la rugăciune, stimularea stării de priveghere (adică de luare aminte, de păzire a minții, de a nu intra în ispită), celebrarea exorcistului; *ceremonială*, având drept scop marcarea momentului procesiunii religioase, purificarea sufletească, chemarea la biserică; ludică, în scop educativ, formativ; de *semnalizare* în scop de anunț ș.a. Investigațiile de dată recentă vin să demonstreze că utilizarea toacei în cadrul ceremonialului creștin ortodox ce se oficiază la mănăstiri are o motivație profund *practică* (anunțarea slujbelor, a momentelor rugăciunii de obște, chemarea la rugăciune, la comuniunea obștii cu Dumnezeu, delimitarea spațiului sacru de cel cotidian, marcarea trecerii de la activitatea cotidiană la cea sacrală, realizarea trecerii de la timpul cotidian la cel sacru); *simbolică* (reprezentarea unor momente de semnificație teologică și doctrinară din istoria mântuirii omenirii, de crucificarea lui Iisus Hristos); *duhovnicească* (chemarea la austeritate, la sacrificiu, la dăruire de sine, la înfrângerea voinței, la o trăire autentică în duhul ortodoxiei) [1]. Semnalele de toacă, în mare parte de natură improvizatorică maximă, sunt executate în tiparele ritmicii prozodice a muzicii bizantine. Modul în care ele funcționează, sunt percepute, preluate, transmise și perpetuate de la un tocași la altul, se asociază cu caracterul creației orale, încadrându-se în categoria *folclorului monahal.* Sub aspect general, "*repertoriul de toacă apare ca un complex de limbaje, muzical, verbal, gestic, simbolic, ce se întrepătrund, se influențează și contribuie în ansamblul lor la realizarea funcției cu care este investit în cultul liturgic creștin ortodox. Toaca nu se reduce la un simplu semnal muzical, ci este un act liturgic complex. Semnalele liturgice de toacă constituie, astfel, într-un gen distinct în tradiția orală românească, fiind delimitat în plan funcțional, organologic și structural*" [2].

În Republica Moldova, la etapa actuală, toaca este utilizată în practica vieții monahale la mănăstirile Briceni, Frumoasa, Hâncu, Hârbovăț, Hârjauca, Noul Neamț, Pripiceni, Rudi, Saharna, Țipova.

1 Cristescu Constanța, *O problemă de funcționalitate.* În: *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu".* Serie nouă. Tom 5. București, Editura Academiei Române, 1994, p.157-158.

2 Cristescu Constanța, *Chemări de toacă. Repertoriul românesc. Monografie, tipologie și antologie muzicală.* București, Editura Academiei Române, 1999, p.27.

CU GÂNDUL LA PACE

MARIA SCOARȚĂ,
specialist principal,
Serviciul Cultură Briceni.

Am cunoscut-o pe doamna Maria Rusnac din com. Colicăuți, raionul Briceni de ani buni. Perseverentă, punctuală, inteligentă, așa mi s-a părut atunci, când altoia dragostea față de limba maternă la zeci de copii de la liceul teoretic din localitatea dată. Câte eseuri, compuneri au trecut prin mâinile ei, câte caiete a controlat... Astăzi, se află la odihna binemeritată, dar nu poate să se închidă în sine. E mereu în activitate. De mulți ani conduce o formație folclorică pe lângă Căminul de Cultură Colicăuți. Este vorba de un colectiv model, care apără cinstea satului și a raionului la diferite festivaluri, acțiuni culturale.

Doamna Maria este o enciclopedie, vor recunoaște cu sinceritate membrii formației, care stau ciucure în jurul ei. Am înțeles sensul acestei fraze de la bun început. Căci puțini sunt acei, care-s trup și suflet pentru păstrarea tradițiilor și obiceiurilor strămoșești.

— Fiecare popor are cu ce se mândri. Noi, moldovenii, suntem un neam harnic, muncitor, săritor la nevoie. Iar arta noastră populară, portul național, tradițiile de viacuri, uneori îmi pare că-s cele mai frumoase și irepetabile. Numai pace de-ar fi, înțelegere între oameni și sănătate, a remarcat cu sinceritate doamna Maria.

Colectivul **„Izvoraș”** este asemeni unei țărișoare mici unde domină prietenia, reciprocitatea, gluma, susținerea. Membrii lui sunt oameni de diferite prifesii, dar pe toți îi unește un singur scop: scoaterea din anonimat a perlelor populare moldovenești și aduse în fața spectatorului prin dans, cântec, strigătură, bocet ori cimilitură, căci de rând cu părinții își aduc contribuția și copiii lor.

— Totul trbuie să se transmită din tată în fiu, de la mamă – la fiică. Așa e legea vieții, așa e datoria noastră, acelora, care ne-am născut cu cântecul de leagăn al mamei și îndrumările de preț ale tatălui, își continuă gândul doamna Maria, pe care așI asculta-o ore în șir povestind fir-apăr cum se organizează o nuntă, o cumătrie, o lăgodnă etc. Zi cu zi se străduie să întroducă în repertoriul formației obiceiurile de nuntă, recruție tradiționale anume satului Colicăuți. Iar dansurile populare „Sâta”, „Hora”, „Sârba”, „Polca” etc. au un colorit aparte și se dansează deosebit, cu figuri rar întâlnite în alte localități.

S-ar părea, ce are comun un învățător, care o viață a muncit în domeniul pedagogiei cu nețărmurita dragoste față de tradițiile și obiceiurile populare. Ba are multe lucruri asemănătoare, ne vom contrazice singuri, însă principalul este acea dragoste izvorâtă în suflet față de datoria sfântă de a păstra istoria, trecutul glorios, neamul harnic și ospitalier. Iar arta populară este o parte componentă a acestei datorii. Fiind din oameni de viță-aleasă, cu înțelepciune și îngăduință, doamna Maria Rusnac a crescut odată cu cântecele interpretate pe la șezători, odată cu horele zise cu foc pe la „jocurile” de odihnă, cu plugușorul și colinda în cetele de hăitori pe la sărbătorile de Anul Nou și Crăciun, ca astăzi, cu mult har, să le transmită feciorilor, nurorilor și neapărat nepoților dragi, nemaivorbind de membrii „Izvorașului”. Și denumirea a fost luată una deosebită. Sorgintele creației populare nu va seca nicicând, căci acolo, în adânc treptat ies la iveală nestemate, care țin de strămoșii noștri.

Ca și orice om de bună credință, ca și orice mamă doamna Maria este mereu cu gândul la pace și liniște pe acest pământ multpătimit. Visul ei, aspirațiile nutrite își găsesc năzuința în mărgăritarele folclorului – zestrea neamului moldovenesc, culese și așezate frumos, cu măiestrie în cântec, dans etc., ca apoi să fie aduse în scenă.

„Spicuşor” în ospeţie la ucraineni

LARISA ŞESTACOVSCHI,
Direcţia Cultură, Tineret,
Sport şi Turism Căuşeni

În perioada 20 - 25 august, în oraşul Komsomolsc, Ucraina, a avut loc cea de-a XII-a ediţie a Festivalului Internaţional al dansului „Калиновое лето на Днепре”, unde au participat formaţii artistice din nouă ţări: Slovacia, Bulgaria, Grecia, Rusia, Turcia, India, Estonia, Ucraina şi Moldova, cea din urmă fiind reprezentată cu succes de către ansamblul de dans popular „Spicuşor” de la Casa raională de Cultură din or. Căuşeni, coregraf dna Svetlana Goncearov, precum şi soliştii orchestrei de muzică populară „Spicuşor” - Ion Cernei şi Ion Osadci.

Punctul de pornire al Festivalului a fost Mănăstirea Sfântului Nicolae din localitate, unde a avut loc slujba ceremonială, apoi depunerea de flori la memorialul „Focul veşnic”. Marşul tuturor participanţilor în costume naţionale, pe străzile oraşului, a atras atenţia trecătorilor, dăruindu-le veselie şi voie bună, a creat o stare de agitaţie şi bucurie a întregii localităţi.

Seara, pe scena din faţa Casei de Cultură a avut loc deschiderea festivalului, unde membrii ansamblului „Spicuşor” au prezentat dansul „Hora şi Sârba de la Căuşeni”, două cântece populare promovate de către interpreţii Ion Osadci şi Ion Cernei şi au finisat programul cu o horă spontană cu participarea spectatorilor dansând după vestita melodie „Trandafir de la Moldova”, cucerând inimile spectatorilor şi a participanţilor.

Impresii deosebite au creat excursiile organizate la cariera de extragere a metalelor şi la tabăra de odihnă „Orizont”, unde „Spicuşorul” a prezentat un spectacol integru, fiind apreciat cu o diplomă de mulţumire şi cu multe cadouri şi suvenire. Solii Moldovei au participat şi la Ziua Naţională a Flagului Ucrainei, 23 august, în cadrul unui concert deosebit, scena fiind amenajată pe apă, dar şi la Ziua Independenţei Ucrainei.

Cea mai frumoasă domnişoară a festivalului „Miss Festival” a fost aleasă Alina Cernâh, membra ansamblului „Spicuşor” demonstrând tuturor că cultura ţării noastre este una dintre cele mai atrăgătoare cu oameni frumoşi şi talentaţi

Cele cinci zile de festival au fost atât de interesante încât delegaţia noastră nu a avut nici o minută de relaxare participând în repetiţii, concerte, întruniri, excursii şi serate organizate de ansamblurile din Ucraina, Slovacia şi Bulgaria.

Trebuie menţionat faptul că participarea colectivului „Spicuşor” la forumul din Ucraina a fost posibilă doar datorită susţinerii Consiliului Raional şi a Direcţiei Cultură, Tineret, Sport şi Turism din Căuşeni.

PAVEL POPA
Maestru în Artă

Mria — Ideal–Cântec Popular

La marginea de nord-est a stepei Bugeacului, pe o câmpie deluroasă cu soluri cernoziomice, cam de peste 123 de ani se află mândrul sat Grigorievca. Băştinaşii cultivau grâu, secară, orz, ovăz, cartofi, floarea-soarelui, legume, vii şi livezi, se ocupau cu vi-

Dar visul lor a fost realizat numai în anul 1976 — anul dragonului de foc. Astăzi, când aştern pe hârtie aceste gânduri este anul 2012 — tot al dragonului numai că de apă, dar originea este aceeaşi. Timpurile se potrivesc de minune, pentru că, anume atunci

frageda copilărie cel mai devotat prieten mi-a fost cântecul. Când mă doare sufletul cânt cântece de soartă, de recruţi, de dragoste pierdută, iar când sunt vesel — cântece de joc şi de nuntă. Mai mult iubesc cântecul de nuntă, pentru că mi-a plăcut din-

tăritul. Chiar încă prin anii cincizeci ai sec. XX, strugurii îi puneau în saci de pânză, pe care îi călcau violent cu picioarele, până se scurgea tot sucul. Satul a fost în temei cu moldoveni şi ucraineni. Cu toate acestea, ucrainenii vorbesc bine româneşte, la fel cum moldovenii vorbesc foarte bine ucraineşte şi ruseşte.

De mulţi ani, gospodarii satului împreună cu intelectualitatea şi specialiştii de la Casa de Cultură doreau să organizeze un ansamblu artistic care să le ducă vestea de oameni harnici şi talentaţi peste mări şi ţări.

în anul 1976, a fost fondat corul satului care mai apoi s-a transformat într-un ansamblul folcloric.

— „De la începuturi, povesteşte dl Vladimir Melnic, unicul conducător al colectivului, am adunat toată intelectualitatea satului: profesori, medici, educatori, lucrători din domeniul culturii şi oameni simpli dar care iubeau cântecul. Intenţiile noastre au fost să creem un cor. Aşa era moda ca toate satele să aibă câte un cor — carte de vizită a localităţii. Fondatorul, dar şi conducătorul acestui colectiv de atunci şi până astăzi sunt eu. Din

totdeauna viaţa, ea îmi mângâie sufletul şi mă bucur… Dat fiind faptul că foarte mult îmi plăceau cântecele de nuntă, tot timpul mă gândeam că într-o bună zi voi reorganiza corul într-un ansamblu folcloric, care să studieze şi să promoveze cântecul ucrainean, obiceiurile şi tradiţiile satului nostru. Şi a venit acest moment mult aşteptat. În anul 1982, împreună cu câţivai membri ai corului, am invitat mai multe femei şi barbaţi care cântau pe la petreceri şi am organizat mult doritul ansamblu folcloric. Ne adunasem cam peste 50 de persoa-

ne, o bună parte dintre ele au plecat în lumea celor drepți, iar unele și astăzi bucură spectatorul cu vocile lor fermecătoare. Cu profund respect rostesc numele lor: Lidia Moroi, Maria Cușnir, Valentina Ceban, Elena Ivancenco, Galina Moscaliciuc, Elena Anghel, Ludmila Ceban, Elena Tudos și alte doamne care și-au consacrat timpul liber cântecului, acesta a fost și visul lor".

Nu trece mult timp și la începutul anului 1983, în republică avea loc trecerea în revistă a formațiilor artistice cu titlul onorific „model", dar și pretendente la acest titlu. Cu această ocazie, eu am fost delegat de către Centrul Național de Creație Populară să vizionez programele artistice ale formațiilor din raionul Căușeni. Așa a fost să fie… Ansamblul folcloric „Mria" s-a prezentat la cel mai înalt nivel din toate considerentele și printr-un ordin aparte Ministerul Culturii le-a conferit acest titlu. Mie mi-a rămas în memorie prima noastră întâlnire. Oameni înalți și bine făcuți, frumoși la chip și la suflet, dornici de a aduce spre inima spectatorului tradiția populară atât ucraineană cât și moldovenească, vorbăreți și veseli de parcă toată lumea e a lor. Să le dea Domnul sănătate pentru că o merită pe deplin! Și atunci i-am întrebat care este semnificația numelui Mria?

— „Mria în traducere din limba ucraineană în cea română simbolizează idealul perfect, desăvârșit, visul ideal, dorința de a dăinui în această viață, năzuința și activitate creatoare umană, perfecțiune, speranța că cântecul popular va trăi în veșnicie, iar noi, oamenii nu suntem trecători ci avem toți locușorul nostru acolo în ceruri și idealul nostru nu va dispărea, pentru că ne vin în continuare copii noștri, nepoții nostri… și ei vor cânta și mai bine și mai frumos ca noi. Domnul de sus va avea grijă să-i înzestreze cu talent și respect față de cântecul nostru popular", mi-au răspuns mai multe doamne – membre a acestei formații.

Apoi în ansamblu au venit noi îndrăgostiți de cântecul popular: Olga Golic, Elena Ceban, Valentina Goloborodico, Maria Șarban, Natalia Climenco, Valentina Garanovscaia – doamne care și astăzi seamănă în inimile noastre măreția cântecului.

VLADIMIR MELNIC,
Conducătorul Formației

Anii 90 ai secolului trecut au fost ani grei, imperiul Sovietic s-a destrămat, iar noi, băștinașii acestei palme de pământ strămoșesc, am pus umărul la formarea tânărului stat Republica Moldova. Însă, aceste adevărate doamne au reușit în toate, munceau, întrețineau familiile lor cu cântecul pe buze și în suflet. Mria a supraviețuit datorită acestor adevărați patrioți ai tradițiilor ucrainești și moldovenești, au cântat poate și mai bine în acele timpuri grele pentru că ei trebuiau să evolueze în așa mod ca omul să uite de grijile și necazurile cotidiene.

— „Formația noastră avea nevoie de instrumente muzicale, de costume tradiționale, erau necesare subvenții financiare care lipseau la primărie. Atunci, mi-am luat inima în dinți și m-am adresat, în acest scop, colegului meu de clasă Vladimir A. Colesnicenco, care susținuse financiar mai multe proiecte pentru satul nostru. Vladimir a fost înțelept și foarte receptiv. N-a trecut mult timp și dl Colesnicenco ne-a procurat instrumente muzicale, costume naționale și aparataj pentru sonorizare, ne achita cheltuielile pentru transport, uneori ne acorda și niște premii bănești, ne asigura alimentarea. Era așa, de parcă Dumnezeu coborâse printre noi și ne ajuta în orice moment. Având de toate, drumul de creație și promovare a cântecului popular s-a deschis, de atunci onorăm toate invitațiile", a comunicat dl conducător al formației.

Ei au fost invitați în anul 2007 la Congresul al IV-lea Mondial al Ucrainenilor în or. Kiev, unde au evoluat extraordinar pe cea mai prestigioasă scenă — scena Palatului „Ukraina". Îndată după consumarea acestui important eveniment cultural, formației folclorice „Mria" i-a fost decernat titlul „Colectiv popular al Ukrainei" – distincție care confirmă idealul membrilor ansamblului și îi face să creadă că munca lor nu este în zadar, ci este prețuită nu numai la ei acasă, dar și peste hotarele Republicii Moldova.

„Mria" tradițional este oaspetele sărbătorilor „Maslenița", „Cultura și scrisul slavon", „Ziua orașului Căușeni", „Hramul satului Zaim". De asemenea, cu mult har și măiestrie artistică se prezintă și în cadrul festivalurilor raionale cât și republicane: Festivalul–concurs național al obiceiurilor de iarnă „V-am ura, v-am tot ura"; Festivalul cântecului pascal „Hristos a Înviat"; Festivalul republican al Etniilor, etc.

Ei își trăie sc viața alături de tot satul, fiind considerați cei mai fericiți oameni din Grigorievca. Iar Măria Sa Cântecul le-a devenit de nedespărțit de familie, de activitatea lor profesională, de viața tradițională, de năzuințele lor spre fericire și o viață mai bună. Și toate acestea fac parte din idealul Ansamblului folcloric „Mria" – „Ideal" – „Cântec Popular"!

Drum bun pe aripile cântecului popular – sufletul poporului!

Cultura

în centrul vieții raionului Ialoveni — inspirație pentru creșterea calității traiului omului

Ialoveni...un raion care îmbină în mod inedit tradiţia de vatră veche românească cu mentalitatea modernă, care îşi păstrează identitatea culturală specifică regiunii şi depune eforturi pentru a însuşi valorile şi standardele unei regiuni europene, poate fi descoperit prin frumuseţea peizajelor, ospitalitatea oamenilor, formaţiile artistice, colecţiile etnografice, festivalurile şi sărbătorile binecunoscute în toată ţara dar şi peste hotarele ei.

Cultura este unul dintre cele mai importante domenii în care se dezvoltă spiritul uman. Astfel, Consiliul raional Ialoveni a susţinut întotdeauna proiectele ce au drept scop identificarea şi promovarea valorilor noastre culturale, a manifestat permanent interes pentru crearea unor bune condiţii de activitate în instituţiile culturale, creînd astfel o punte de legătură între cultură şi publicul ei deoarece cunoaştem cu certitudine preferinţele, doleanţele şi aspiraţiile lui în ceea ce priveşte oferta culturală existentă.

Credem în capacitatea culturii de a da o nouă şi atractivă dimensiune identităţii ialovenene. Or, aşa cum afirma Mircea Eliade „Cultura este singurul mijloc de afirmare, şi în faţa omenirii de astăzi, şi în faţa istoriei de mâine".

Nicolae ANDRONACHI,
Preşedintele raionului Ialoveni

CLAUDIA BURLACU-ȘERȘUN,
șefa Secției Cultură a raionului Ialoveni

Situat în partea centrală a republicii, la o distanță de 12 km de municipiu, raionul Ialoveni face parte din „centura verde” a capitalei. Amplasarea sa se înscrie în categoria aspectelor forte de dezvoltare a raionului, deoarece se află la intersecția multor căi de comunicare de importanță națională și internațională, care se ramifică pornind din municipiul Chișinău.

Valea râului Botna, de-a lungul căreia sunt amplasate majoritatea satelor din regiune, este o adevărată vatră folclorică cu de tradiții și obiceiuri, care atestă devenirea noastră istorică, ne definește ca etnie și perpetuă îndeletnicirile meșteșugărești și economice.

Misiunea Secției Cultură Ialoveni vizează realizarea politicii de stat în domeniul culturii pe teritoriul raionului Ialoveni, având prioritate asigurarea condițiilor pentru satisfacerea cerințelor și aspirațiilor culturale ale cetățenilor din comunitățile raionului. În acest context, viziunea Secției rămâne să se axeze pe cultura în centul vieții raionului Ialoveni – inspirație pentru creșterea calității traiului omului. Deja al doilea an specialiștii din domeniu sunt antrenați în procesul de cartografiere al resurselor culturale și adiționale din raion. În acest sens, a fost elaborat un chestionar, repartizat spre îndeplinire reprezentanților din 25 localități. Scopul acestuia s-a axat pe ideea de a depista care sunt preferințele și aspirațiile consumatorilor de produse culturale, care sunt în viziunea lor adevăratele valori culturale din localitatea lor etc. Pentru aprecieri, ne consultăm cu factorii de decizie politici și administrativi de nivelul I și II, precum și cu ofertanții culturali.

Scopul principal în realizarea cartografierii este obținerea unei imagini veridice a potențialului cultural și adițional din care să rezulte o abordare eficientă

de dezvoltare pentru anii 2010-2015 . Au fost definite și unele obiective generale și specifice. Acestea se referă la creșterea capacității de performanță a instituțiilor culturale în promovarea produselor la nivel local și național; asigurarea accesului liber și egal la informație precum și la experiențele culturale naționale și internaționale în favoarea tuturor membrilor societății; păstrarea și valorificarea patrimoniului cultural material și imaterial, ca modalități de dezvoltare durabilă a comunităților locale...

În vederea realizării acestor obiective, anual elaborăm un plan, bine definit, de acțiuni și bugetul pentru realizarea acestui plan, în contextul stimulării procesului artistic și cultural din raion. Printre cele mai importante evenimente pot fi enumerate: Sărbătoarea meșterilor populari „La poalele Țiglei“, ce se desfășoară anual, la 28 august, de Sfânta Mărie, în satul Văsieni (primar Constantin Plămădeală, directorul Sărbătorii Sergiu Candu-directorul Muzeului raional de istorie și etnografie); Festivalul-concurs raional al tradițiilor și obiceiurilor de iarnă „V-am ura, v-am tot ura”, (directorul Festivalului Victor Pletosu-specialist principal în probleme tineret și sport), anual, la 24 decembrie și Festivalul-concurs național al interpreților violoniști „Filip Todirașcu“ bienal, la 26-27 noiembrie (directorul Festivalului Vladimir Todirașcu) ambele se desfășoară în orașul Ialoveni (primar Gheorghe

Colaboratorii Secției Cultură

Formația folclorică „Păjurița”, s. Costești

Caracuian); Sărbătoarea cântecului popular „Mândră floare de pe Botna“ anual, în ziua de Ispas, în satul Zâmbreni (primar Daniel Țonu, directorul Sărbătorii Claudia Burlacu-Șerșun); Festivalul Plăcintelor, anual, de Duminica Mare, în satul Cegârleni (primar Grigore Duplavă, directorul Festivalului Diana Josu-Branișteț), Festivalul „Limba noastră cea română“, anual la 31 august, în satul Costești (primar Vasile Bortă, directorul Festivalului Tudor Grigoriță)...

De fapt, fiecare din cele 25 de Primării din raion își are sărbătoarea sa, devenite tradiționale. În cadrul acestor sărbători lumea își pune o haină mai frumoasă și vine să mai asculte un cântec, să mai admire obiectele de artizanat, să schimbe o vorbă cu consătenii, să-l asculte și pe Primar, pe oaspeții dragi...Aceste sărbători au un răspuns clar la veșnica întrebare pe care și-o pune moldoveanul: de unde venim și unde ne ducem?

Să nu uităm, că pentru a organiza aceste sărbători, unde vedem produsul cultural finit, depun eforturi esențiale 163 de specialiști angajați în cele 24 Case și Cămine culturale, 34 biblioteci publice, 2 instituții de învățământ artistic, 1 muzeu de istorie și etnografie, 54 formații artistice de amatori alături de 68 meșteri populari, 11 artiști plastici (originari din localitățile raionului) printre ei Gheorghe Jalbă din Mileștii Mici și Gheorghe Petrea din Ialoveni - membri ai Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova; Despărțământul ASTRA „Petre Ștefănucă” Ialoveni cu mai mult de 100 de membri, în mare parte pedagogi și oameni de cultură din regiune și peste o mie de artiști amatori. Acești oameni sunt de fapt cea mai mare bogăție a raionului Ialoveni. Printre ei sunt nume sonore în arealul culturii naționale - Ion Condrea, dirijorul Orchestrei raionale de muzică populară „Porumbița“ Ialoveni; Andrei Ungureanu – conducătorul Formației de dans popular „Porumbița“ și a Formației de dans sportiv „Enigma“ Ialoveni, Om Emerit; Gheorghe Matei – conducătorul Formației folclorice „Haiducii“ Costești; Larisa Petcu – director al Bibliotecii Publice orășenești „Petre Ștefănucă“ Ialoveni, deținătoarea Medaliei „Mihai Eminescu“; Gheorghe Ungureanu – director Școala de Arte Ialoveni, Om Emerit...

Aș putea vorbi ore în șir despre OAMENII DE CULTURĂ din Ialoveni, care având salarii sub nivel, dar în schimb au talent, competență, bunătate, muncesc cu dăruire, astfel contribuie la realizarea misiunii Secției Cultură.

Formația folclorică „Oleandra“, s. Țipala

Apel către urmaşii Dacilor!

„Era un popor brav acela care a impus tribut superbei împărătesei de marmură a lumii – Roma. Era un popor nobil acela, a cărui cădere te umple de lacrimi, iar nu de dispreț și a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie și libertate,.... n-a fost și nu va fi rușine niciodată”.

Mihai Eminescu

După legendele vechi și spusele istoricilor, ziua de 23 septembrie era Ziua încoronării regilor daci. Ținând cont de această tradiție, Asociația „Tezaurul Daciei” din Iași, România a constituit, la noi în Moldova, acum 7 ani, Sărbătoarea „Ziua Daciei”. Fondatorii Asociației susnumitei sărbători - dnii Alexandru Ștefan și Mirabela Radu au spus: **„... am ales tocmai pământul Basarabiei pentru sărbătorirea Daciei, pentru că am avut impresia, că oamenii de aici sunt mai dornici decât oarecare alții de aşi cinisti strămoşii”.**

Astfel, în 2006 la Hruşeva, Criuleni a luat start Sărbătoare-ştafetă „Ziua Daciei”, ca mai apoi să se extindă în alte trei localități – Chișinău, Coșernița Criuleni și Rogojeni, Șoldănești.

Începând cu ediția a IV-a și până în prezent „Ziua Daciei nu a mai părăsit raionul Șoldănești, fiind găzduită și de alte localități.

Și iată-ne ajunși la ce de-a VII-a ediție, care s-a desfășurat din nou la Rogojeni, la 23 septembrie – **de „Ziua Daciei”, „Ziua Echilibrului”, „ Ziua Memoriei Strămoșești”.**

Sărbătoarea a început cu parada portului popular care a parcurs satul de la un capăt la altul. În cadrul sărbătorii s-a desfășurat Festivalul folcloric de muzică și dans popular „De la lume adunate”. Au participat 17 colective artistice din raioanele Soroca, Florești, Rezina, Orhei, Telenești și Șoldănești. Formațiile și spectatorii sau întrunit în fața primăriei într-o „Horă a Dacilor”. Au dansat jocuri populare și neapărat dansul dacilor „Pelinița” fiind susținuți muzical de fanfara „Dumbrava” a Consiliului raional Șoldănești. Primarul Dl Alexei Burlacu a întâmpinat oaspeții dar și băștinașii cu dulciuri și vin de Rogojeni.

Hora a fost întreruptă de semnalele de bucium ce prevesteau începutul sărbătorii - **Festivalului „De la lume adunate...”**

Aprobarea drapelului dacilor, intonarea „Imnului Daciei” (vers. Gelli Dorian) muz. Ionuț Ionescu) de către participanții prezenți în scenă, repertoriul bine selectat la temă, și nu în ultimul rând evoluarea echipei „Voevod” a Federației de Luptă Națională din mun. Chișinău au atribuit sărbătorii un colorit specific istoric, au trezit un simțământ de mândrie, dragoste și stimă față de strămoșii noștri.

Toate formațiile artistice și cele sportive s-au prezentat bine. Organizatorii au reușit să revitalizeze trecutul istoric în toate aspectele sărbătorii. Costumele adecvate, repertoriul, oformarea scenei, competițiile sportive tradiționale moldovenilor (dacilor) au accentuat vechimea sărbătorii și au oferit evenimentului o paletă de o frumusețe autentică și un spirit adecvat tradiției istorice a neamului. Chiar și modesta gustărică (mămăligă cu brânză de oi și pește) a creat o atmosferă deosebită, iar cuvintele refrenului „Imnului Daciac”:

Când Herodot scria cine sunt dacii,
Dacii trăiau demult pe-aces pământ.
Erau cei mai viteji dintre toți tracii,
Vorbeau o limbă clară în cuvânt,

completau atmosfera și îți umpleau inima de mândrie față de înaintașii noștri. De un succes deosebit s-au bucurat ansamblurile artistice: „Vatra" din Racoveț , Soroca; „Haiducii" din or. Rezina; „Vatra" Cotiujenii Mari; „Liliacul", Cazanești, Telenești; „Comorile plaiului" din s. Biești, Orhei; Orghestra de muzică populară din or. Șoldănești; Fanfara „Dumbrava" a Consiliul Raional Șoldănești; și altele.

O bogată colecție de lucrări au fost expuse de către meșterii populari: Elena Hulub, Mariana Groza, Ludmila Țara, Claudia Rusu și frații Ion și Valentin Colin din satul Pohoarne, care au confecționat buzdugane, arcuri, sulițe…, pentru competițiile sportive. Mai apoi au urmat competițiile sportive la probe tradiționale: trânta la berbec (maturi); cocoș (adolescenți); la tir cu arcul (rață); puterea brațului (purceluș); aruncarea buzduganului (iepure); aruncarea suliței (găinușă). La competiții au participat și unii primari din localitățile raionului. A finisat cu „Rugul Dacilor" (alungarea spiritelor rele) și „Hora satului" care a finalizat aproape de miezul nopții.

În cadrul sărbătorii au participat: dl Alexandru Relițchi, președintele raionului Șoldănești, vicepreședintele raionului dna Svetlana Rotundu, dna Lora Grosu - reprezentantul Guvernului, șefi de secții și direcții cultură, primari, consilieri.

Ștafeta frumoasei sărbători de la Rogojeni a fost preluată de dl Gheorghe Ianco, primar de Gauăeni, căruia îi dorim succese în organizarea și desfășurarea sărbătorii în localitate sa.

LUDMILA SAMARIN–ZĂNOAGĂ

CARTEA — IZVOR DE ÎNȚELEPCIUNE

Biblioteca — furnizor de informație

TAMARA LARII,
șef oficiu copii Biblioteca Publică Cricova

În era tehnologiilor informaționale biblioteca este și va fi unul din centrele importante informative și culturale, deși e necesar să se modifice și serviciile bibliotecilor, pentru a putea fi în pas cu contemporaneitatea.

În ultimii ani, cerințele utilizatorilor s-au schimbat radical datorită modificărilor programelor de învățământ. A sporit necesitatea unui alt tip de informație, a altor genuri de lucrări: *alcătuirea referatelor pe diverse teme, realizarea proiectelor, scrierea*

eseurilor, formarea portofoliilor, prezentarea referințelor bibliografice. De aceea, în biblioteci, paralel cu cartea o sursă importantă de informare ar trebui să fie Internetul. Zic, că ar trebui să fie pentru că în multe biblioteci, cu părere de rău, internetul nu există.

O modalitate de a soluționa problema în privința înzestrării instituțiilor cu calculatoare și Internet este participarea bibliotecilor la diverse proiecte lansate de diferite fundații și organizații din Moldova.

În prezent, una dintre aceste organizații este Global Libraries în Moldova care oferă posibilitatea ca 60 de biblioteci din țară să fie dotate cu tehnologii informaționale.

Biblioteca Publică Cricova dispune de 4 calculatoare conectate la Internet și sunt la dispoziția cititorului. Aceste calculatoare au fost câștigate în urma participării Bibliotecii la proiectul: **„Educația permanentă a utilizatorilor din comunitate”.**

Dar, cu părere de rău, aceste tehnologii din anul 2004 sunt învechite, se defectează des, internetul funcționează foarte slab ceea ce utilizatorilor nu le satisface necesitățile. Cu această ocazie, ne pare bine că avem posibilitatea să participăm la acest program. Suntem optimiști că vom obține un echipament tehnologic mai modern, care ar da posibilitatea cititorului să primească mai operativ informația dorită.

Am participat la diferite traininguri, seminare, mese rotunde organizate de **Programul Global Libraries** în Moldova, am îndeplinit un formular de participare la programul „ Novateca” la care am acordat răspunsuri la mai multe întrebări și am argumentat necesitatea tehnologiilor moderne pentru localitatea noastră. Desigur, au fost utile și un șir de cerințe din partea Administrației Publice Locale la care primarul or. Cricova, dl Valentin Guțan ne-a susținut mult - fapt pentru care-i suntem recunoscători.

În ultimul timp am întreprins modificări importante la programul de activități cultural educative organizate de bibliotecă. Colaborând cu instituțiile din teritoriu: Liceul Teoretic „A. Mateevici” Gimnaziul nr. 77, Consiliul Local de Tineret din Cricova, Grădinița nr. 33, Școala de Arte, Casa de Cultură, Instituțiile Penitenciare nr. 4 și nr.15 etc, în continuare vom utiliza forme și metode cât mai moderne, mai interesante, mai plăcute și mai utile pentru a atrage beneficiari noi și ai interesa pe cei existenți. Vom organiza activități cultural educative, ca: Zile de informare, Ore de lectură, Lansări de carte, Date remarcabile ale scriitorilor, Inaugurări, Ora poveștilor, Mese rotunde, Cluburi de diferite vârste etc.,

Suntem optimiști și mizăm pe faptul, că Biblioteca Publică Cricova va intra în lista bibliotecilor câștigătoare a proiectului respectiv, fapt care va dota instituția noastră cu tehnică modernă și va spori considerabil procesul de comunicare cu băștinașii, va atrage implicarea utilizatorilor în activități culturale etc.

Ai dreptul să știi. . .

ANGELA OLĂRESCU
director, Biblioteca Publică Cricova

Cu prilegul Zilei Dreptului de a Ști, în incinta Bibliotecii Publice Cricova, la 28 septembrie a fost organizată masa rotundă: **„Ai dreptul să știi”,** la care au participat profesori, studenți, agenți economici, tineret. Invitați de onoare au fost dl Vitalie Cîrhana, directorul Institutului de Instruire în Dezvoltare „MilleniuM” și primarul orașului Cricova dl Valentin Guțan.

Discursul dlui Vitalie Cîrhana a fost interesant și necesar tuturor. Dumnealui ne-a comunicat amănunțit despre cele zece reguli ale liberului acces la informație; drepturile și obligațiile solicitantului; cum obținem informațiile oficiale; termenul de furnizare a informației; readresarea cererilor. Publicul a adresat dl Cîrhana mai multe întrebări printre care și:

— care informație este limitată?

— care informații se eliberează în scris și care oral?

Nu mai puțin interesantă a fost și relatarea dl Valentin Guțan. El a elucidat mai multe metode prin care, de obicei, este furnizată informația către populația orașului Cricova, ca: **panou de informare, blogul primăriei, mass-media, zile de audiență la primărie – formă orală; cum cetățenii localității sunt informați despre problemele cu care se confruntă localitatea.**

Deasemenea, dl primar a oferit mai multă informației despre:

— când va fi reparat drumul de pe str. V. Rediului;

— care va fi semnificația edificiului nou în urma reconstruirii cantinei;

— ce se construiește alături cu restauratntul „Nicconelli”;

— care sunt cheltuielile pentru reparația primăriei, etc.

Psihologul Penitenciarului nr. 4 din localitate, dna Marina Țîbuleac a comunicat auditoriului despre importanța cunoașterii, dar și dreptul deținuților la informație, doar ei sunt privați numai de libertate, dar nu și de informație. A pus accentual

pe felul de informații ce li se oferă deținuților. Orice cerere de informație orală are o cale mai simplă de rezolvare. Cererile parvenite în scris din partea deținuților sânt înregistrate și precăutate de către colaboratorii instituției conform unor norme legiferate. Colaborarea instituției penitenciare cu biblioteca este o cale reușită de acces la informație pentru deținuți, deoarece bibliotecarii de aici se străduie să răspundă cererilor solicitate, a spus dumneaei.

Dna Tamara Larii, șefa oficiului copii a menționat, că biblioteca este unul dintre cele mai importante centre informative de pe teritoriul orașului. Datorită faptului că informația se acumulează permanent, în dependență de cerințele utilizatorilor, ea poate fi găsită la necesitate și oferită cu mult drag tuturor indiferent de vârstă, rasă, naționalitate.

Promotorii evenimentului au fost stimatele Doamne Angeala Olărescu și Tamara Larii, care prin măiestria lor , dar și prin simțul professional au făcut ca participanții să fie activi.

Iar cafeau a fost presurată cu multe sentimente de satisfacție sufletească și un buchet de aforisme și glume, care încă o dată a demonstrat rolul primordial al bibliotecii în viața socială a cricovenilor.

„Refugiu. Deznădejde și Speranță”

Săptămâna trecută în satul de baştină a „I.P.S. Antonie Plămădeală”, Stolniceni, în localul gimnaziului care-i poartă numele, a fost lansată cartea lui Mihai Plămădeală, co-autor Adrian Nicolae Petcu „Refugiul. Deznădejde şi Speranţă”. La această lansare au fost prezenţi: autorul cărţii Mihai Plămădeală şi Adrian Nicolae Petcu, P. S. Casian Crăciun, Arhiepiscopul Galaţiului şi Dunării de Jos, Petru Guran, directorul Institutului Cultural Român, Constantin Lazăr, preşedintele organizaţiei Iniţiativa Cetăţenilor Români din Republica Moldova şi alte personalităţi din republică şi din raionul Hânceşti, rude ale mitropolitului. Prin intermediul acestei cărţi avem de aflat despre tragedia refugiaţilor basarabeni din anul 1944 în România. Tristă, zguduitoare, vitregă, până la urmă, această poveste.

„Rămâneai mut privind spectacolul înscenat de gangsterii americani după metodele lor animalice şi diavoleşti, fapte pe care nu le-au săvârşit nici bolşevicii. Iată exemplul cel mai viu al civilizaţiei americane adusă României”... Astfel se scrie în carte despre bombardamentul din 4 aprilie 1944 asupra Bucureştiului care l-au distrus şi au omorât zeci de mii de oameni militari, civili, refugiaţi din Basarabia şi Bucovina. În luarea sa de cuvânt Mihai Plămădeală a vorbit despre istoria scrierii acestei cărţi bazată pe fapte reale şi despre impactul trist asupra vieţii refugiaţilor basarabeni. Ecaterina Bucur, profesoară de istorie de la liceul teoretic Bobeica a relatat prezenţei despre structura cărţii şi faptul cât de bine a fost planificat acest refugiu, a mai făcut o paralelă despre exodul actual, într-un fel, al basarabenilor mult mai masiv şi haotic.

D-na Nina Negru, colaboratoare a Bibliotecii Naţionale a vorbit despre viaţă şi activitatea mitropolitului Antonie Plămădeală, despre cărţile lui fără de preţ. Pentru că el spunea: „Multe cărţi am scris. Nu ştiu dacă toate vor avea trecerea despre care am gândit eu”. Şi trecere au avut la fel cum va avea trecere şi cartea adusă de la Bucureşti „Refugiul. Deznădejde şi Speranţă”.

Constantin Lazăr a venit în faţa noastră cu un discurs împotriva uitării în care ne îndeamnă să avem grijă de marii noştri înaintaşi şi să nu lăsăm în paragină şi nepăsare istoria trecutului nostru atât de zbuciumat, să fim noi păzitori de memorie şi să păzim tot ce merită să rămână în eternitate pentru binele neamului nostru.

Actorul Sandu Aristin Cupcea a prezentat publicului un colaj de poezie spirituală.

Ne-a delectat auzul interpretarea artistică a elevei Milena Manic cu poezia „Rugăciunea unui dac” de Mihai Eminescu, iar studentele Academiei de Muzică Teatru şi Arte Plastice din Chişinău, discipolele lui Ion Paulencu, membre a grupului etnofolcloric „Bucovina”, ne-au umplut sufletele cu melodii, cu adevărat dumnezeeşti, culese de prin părţile Bucovinei.

„Viaţa nu este aceea pe care ai trăit-o, ci aceea pe care ţi-o aminteşti, spre a o povesti” — afirma *Gabriel Garsia Marquez.*

Această maximă reflectă povestea vieţii familiei Plămădeală, pe care ne-o propune spre lectură Mihai Plămădeală în cartea sa „Refugiul. Deznădejde şi Speranţă”.

ANA NEAGA,
metodist coordonator, Biblioteca publică „Î.P.S.Antonie Plămădeală”

Salonul de Carte la Bălți

LUDMILA OUȘ,
director interimar,
Biblioteca Municipală
„Eugeniu Coșeriu" Bălți

Alături de alte evenimente frumoase ce se întâmplă toamna la Bălți, există unul cu totul deosebit, care adună la un loc scriitori și copii, lucrători ai culturii și învățământului, ziariști, oameni de toate vârstele îndrăgostiți de carte. Este vorba de Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, care în anul acesta a ajuns la ediția a IV-a.

Timp de două zile (11 și 12 octombrie), copiii și tinerii din municipiu au participat la circa 20 de activități: lansări de carte, întâlniri cu scriitorii, medalioane literare, prezentări ale creațiilor scriitorilor bălțeni. Publicul

bălțean a mai avut parte și de o expoziție vânzare de carte ale editurilor din R. Moldova.

Aceste două zile s-au transformat într-o adevărată sărbătoare, care s-a lansat prin mesajul de salut al Claudiei Balaban, președintele Secției Naționale a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY), directorul general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă" și al Verei Caraulan, șef Secție Cultură a Primăriei mun. Bălți. Din partea copiilor din municipiu, cu un mesaj de salut au venit copiii din grupa pregătitoare de la Grădinița nr. 10 (director T. Axenti, educatoare M. Istrati) și Ansamblul vocal de la Casa de Creație pentru Copii (director A. Bold, conducător artistic C. Crijevițchi).

Scriitorii Iulian Filip, Ianoș Țurcanu, Aurelian Silvestru, Nicolae Popa, Marcela Mardare, Claudia Partole, Ion Anton (care este și redactor-șef la revista „Florile dalbe") au venit la copiii din Bălți cu cărți noi și cu îndemnul de a citi cât mai mult, aceasta fiind și ideea proiectului „Spre cultură și civilizație, prin lectură".

Valentin Jitaru, Anatol Moraru, Margareta Curtescu, Nicolae Leahu, Maria Șleahtițchi – scriitori bălțeni cunoscuți nu numai în republică, dar și peste hotarele ei (însă abia descoperiți de către mulți dintre tinerii participanți ai Salonului de Carte) au fost invitații unor întâlniri de neuitat.

Cu creația pentru copii a lui Gheorghe Calamanciuc, un alt nume cunoscut departe de hotarele municipiului, participanții Salonului au făcut cunoștință în cadrul medalionului literar „Basme și ghicitori pentru hâtrișori", alături de protagonistul acestei activități. Aici merită a fi menționat aportul adus de către elevii clasei a IV-a „C" de la Liceul Teoretic „M. Eminescu", director L. Amoașii, învățătoare V. Mățilă-Parfenii. De asemenea cu implicarea elevilor de la acest liceu, elevii clasei a II-a „D", învățătoare L. Procopovici, a fost organizată activitatea „Vine toamna pe-ndelete/O-ntâlnesc băieți și fete" – ședința Clubului „Albinuța", activitate organizată pentru bibliotecarii din bibliotecile publice din zona de nord a țării.

Nu a fost trecut cu vederea la această ediție a Salonului și un alt scriitor – Spiridon Vangheli, care, deși a lipsit de la acest eveniment, a fost prezent în sufletele copiilor care au venit cu mesajul de salut și căciula lui Guguță, sub care au încăput toți copiii din municipiu. Elevii din clasele a IV-a „A" și „B" de la Școala Primară „Sp. Vangheli", director V. Goiman, învățătoare A. Găină și L. Tighineanu, au prezentat medalionul literar „Prin copilărie – cu Spiridon Vangheli", au creat alături de personajele scriitorului clipe de adevărată revelație pentru elevii de la Liceul „A. I. Cuza".

Ca și la alte ediții ale Salonului de Carte, elevii au participat la un test foarte responsabil și complicat – cel de selectare a scriitorului preferat, iar trofeul „Simpatia copiilor", pe bună dreptate, de data aceasta i-a revenit lui Aurelian Silvestru.

De asemenea, conform tradiției, a fost organizată sesiunea de comunicări „Biblioteca publică și managementul calității în activitatea cu copiii. Vacanța în culorile cărții: provocări la lectură", activitate profesională zonală organizată de către Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți în calitate de Centru Biblioteconomic, activitate la care au participant circa 40 de bibliotecari din bibliotecile publice din nordul republicii.

Orice lucru se încununează de succes dacă în el sunt implicați adevărați profesioniști, care cunosc ce trebuie și cum trebuie să facă. Și în acest caz merită menționat aportul Secției Cultură a Primăriei mun. Bălți în realizarea acestui proiect, dar și cel al colegilor mei, bibliotecarilor, deoarece împreună am demonstrat, pentru a câta oară, că numai lucrul în echipă poate da rezultate frumoase.

Vor învăța engleza în locul francezei

TUDOR JOSANU,
or. Călărași

Aproximativ 50 de copii, elevi ai gimnaziului din Temeleuți, vor învăța limba engleză în locul celei franceze. Schimbarea de macaz nu a fost deloc ușoară, spune Andrei Ciubotaru, șeful Direcției raionale Învățământ din Călărași.

Ideea a venit de la părinții celor circa 50 de copii, care erau nemulțumiți de modul (obiectul era predeatаî de o profesoară de altă specialitate care atinsese demult vârsta pensionării) în care se preda franceza în această instituție. Și ei sau adresat, întâi către noi, apoi către Ministreul de resort, iar când au văzut că lucrurile trenează au mers cu un demrs și către Președintele Republicii Nicolae Timofti.

Până la urmă, împotrivirea unor factori de răspundere de la nivelul raionului, a fost învinsă și s-a luat decizia ca elevii clasei a II-a să înceapă studierea limbii engleze chiar de la 1 septembrie curent, iar cei din clasele IV, V, să continiue să studieze franceza, iar paralel opțional să facă și câte două ore de engleză. Chit că s-a găsit și o soluție bună a pedagogului care va preda engleza, o tânără căsătorită la Temeleuți, care a făcut niște cursuri de reciclare la engleză, urmând să facă și mastreatul, ceia ce coroborat cu perseverență de care dă dovadă în aceste zile, la predarea orelor de engleză, inspiră speranțe într-un final reușit. În fond, a mai precizat sursa citată, noi nu am făcut altceva decât să sprijinim părinții acestor elevi în dorința lor ca copiii să facă studii de calitate la învățarea unei linbi străine.

Or această opțiune a lor este consfințită și prin Legea Învățământului, care prevede o serie întreagă de drepturi ale părinților referitoare la educarea copiilor în școală, a concluzinat Andrei Ciubotaru.

O donație de carte extrem de valoroasă

Prima tranșă din milionul de cărți, donate bibliotecilor puiblice din Basarabia, de către Președintele României Traian Băsescu, a ajuns și la Călărași. Săptămâna trecută, Biblioteca Publică Raională „Grigore Vieru" a primit 69 de titluri, în număr de 3687 de exemplare de carte românească, în valoare de 17,2 mii lei, în temei literatură artisitică editată prepondrent în colecțiile „Adevărul" și „O sută de cărți care trebuie să fie în biblioteca ta". Galina Agafița, directorul bibliotecii spune că majoritatea volumelor sunt traduceri din marii scriitori clasici ai lumii, cum ar fi romanele lui Dostoievski, Tolstoi, Conan Doyl, Tomass Man și alți autori cu renume mondial în literatură. Cărțile vor fi repartizate proporțional prin toate bibliotecile publice ale raionului, putând fi accesate de iubitorii de romane clasice, prezentate într-o traducere impecabilă în română, până la finele lunii curente se vor completa cum nu se poate mai reușit, fondurile bibliotecilor sătești, care după peste 20 de ani de independență, continuă să fie dominate de cartea rusească sau editată în grafia chirilică.

Noi suntem în așteptarea următoarei, celei de a doua tranșe, din cele trei ale acestei donații de carte extrem de valoroasă pentru fondurile noastre de carte, a mai precizat sursa citată.

День музыки

МАРИНА СИМИОН ,
завуч Школы Искусств
им. В. Хангану г.
Кантемир.

1 октября... День музыки... Какой прекрасный праздник! Но разве можно прожить без музыки? Ведь она звучит повсюду, в парках и на улице, доносится из проезжающих по дорогам автомобилей и автобусов, в наших детских садах и школах, на праздниках и утренниках, в наших домах и конечно же в наших сердцах. Мы помним песни своего детства, юности. Они настолько близки, что узнаёшь их сразу, по первым ноткам... И пусть многие уже не звучат так часто по радио, телевидению, но они живут в нашей душе.

А как Вы думаете, у нашего подрастающего поколения есть ли такие песни, которые и через 20-40 лет будут звучать в их сердцах? Именно этот вопрос волновал нас в период подготовки ко Дню Музыки в школе Искусств имени Валерия Хангану города Кантемир. И теперь с уверенность можем сказать, есть! Конечно же есть! И это песни замечательного композитора, заслуженного деятеля искусств Молдовы Дарьи Игнатьевны Раду.

Ведь и в детских садах и в школах, ярко иллюстрированные сборники песен Дарьи Игнатьевны пользуются огромной популярностью. Её песни звучат на утренниках и на школьных праздниках. Их поют и маленькие и большие. А тематика настолько разнообразна, что её произведения стали неотъемлемой частью жизни наших детей.

Именно поэтому в этом году мы решили посвятить День Музыки ЮБИЛЕЮ этого замечательного композитора, которому исполнилось 65 лет. Так хотелось, что бы дети познакомились с Дарьей Раду поближе. Увидели настоящего композитора в живую. Пообщались. Задали свои вопросы. Но мы переживали. А согласится ли она приехать в Кантемир? Найдётся ли у неё свободное время? И, конечно же какая она, как она отнесётся к нашему исполнению её песен.

Подготовка началась с первых занятий. У каждого хора была своя песня. И конечно же волновались все. И хор Первоклассников, и младший хор, и старший хор «Доминанта» / дирижёр хора Симион Марина концертмейстер Никифорова Оксана/. Ведь новый учебный год только начался и нет уже рядом выпускников. Старший хор на 30% обновился, а младший на все 50. А Первоклассники наши вообще ещё ни чего не знают.... А времени-то совсем мало. Но всем хочется выступить на концерте! А когда Дарья Раду согласилась приехать, то радости нашей не было предела. А в душе даже нам, тем кто готовил приезд композитора, не верилось, что всё получится.

И все же День Музыки пришёл. 1 октября 2012 года. «Она приехала. Приехала! Приехала! Дария Раду в школе...» — перешёптывались ученики. И все как-то подтянулись. Ни кто не бегал, не кричал. «И это наши дети?» — удивлялась наш бессменный вахтёр тётя Таня (Мазитова Т.И.). Ещё бы такой Гость в школе!!!

Прозвенел звонок и концертный зал распахнул свои двери. Маленькое выступление завуча школы Симион М.А. напомнило всем о законах слушания музыки, ведь в зале так много первоклассников, и это для них первый концерт ... А вот и директор школы Бончев Верджиния с Дарьей Раду входят в зал, Конечно же, как не передать радость встречи своими аплодисментами!!!

Şapte note muzicale
Le cunosc şi le iubesc.
În familia lor dulce
Rostul vieţii îmi găsesc.

Nu-s de miere, ciocolată,
Cum să guşti nişte culori?
Vin la mine toate-odată,
Clopoţel de-argint cu flori.

Muzica, muzica,
Numai ea, numai ea,
Muzica, muzica,
Sărbătoarea mea şi-a ta

— этими словами самой Дарьи Раду начали концерт первоклашки.

«Правильно! Музыка - праздник твой и мой»,- подхватила выступление первоклассников ведущая концерта, преподаватель вокала Баран Инга. Ярко и эмоционально рассказывает она о Дне Музыки. Хор Первоклассников открыл концерт своей песней . Как же не спеть нам про осень, ведь 21 сентября родилась Дарья Игнатьевна. Композитор поднимается на сцену и начинает свой рассказ. Просто, с доброй улыбкой. Как же её слушали! Как интересно она рассказывала о себе. А когда она запела, восторгу не было предела. Песня «Музыка», слова из которой стали эпиграфом концерта, зазвучала задорно, весело, празднично!!! Ведь подпевал весь зал и так на душе было тепло и радостно. А потом зазвучали песни о Родине, о Молдове, о том, что близко для всех и для каждого. „În ţara mea" „Iubiţi Părinţii", песни, которые затронули душу слушателей. И тут же зазвучала простенькая и такая весёлая «Танти Мария»... И все слушатели в едином порыве подпевают весело, радостно! И уже нет разделения на родителей и учителей, на младших и старших,- все вместе поют свои любимые песни под руководством самого Композитора!

На смену Дарьи Раду на сцену поднимаются наши ученики. «Cântec de leagăn» / Урсаки Марина класс преподавателя Война А. /, шуточная песня «Vals sentimental» в исполнении младшего хора. А

вот на сцену поднимается ученик 3 класса Думиникэ Костел /класс преподавателя Соломон И.Я./ с наем в руках. «Copil sub pom» так называется мелодия, которую исполняет Костел на нае. А песня «Sănduţa» в исполнении ученицы 1 класса Бордя Анны /класс преподователя Баран И. ./ подхвачена самой Дарией Раду рассказом о своей внучке Александре. Ведь ей уже 19 лет! А вот и её фотография! Да ещё на новой книге Композитора!!! Композитор – БАБУШКА!!!

И опять зазвучали песни. «Hora Copiilor» в исполнении Кырлан Влады /класс преподавателя Война А./ «Patria» в исполнении Буздуган Андрианы / класс преподавателя Болокан Л./

А песня «Doina» прозвучала в исполнении старшего хора «Доминанты» особенно трогательно, благодаря солирующему инструменту - флуеру /ученик 3 класса Чорбаджи Дину/ А в заключении концерта в том же исполнении прозвучал гимн нашего города, что стало хорошей новостью для композитора - «Oraşul Cantemir». Много лет хор нашей школы исполняет эту песню. Её знают и любят и жители нашего города и наши ученики. Часто звучит она и на концертах , и на различных встречах. Но в таком виде, с новым текстом припева, Дарья Игнатьевна, написавшая мелодию этой песни, слушала её впервые.

А потом вновь звучали песни, маленькие истории из жизни композитора, вопросы, ответы, поздравления, цветы и конечно же автографы и фотографии на память.

Память... Пройдёт много лет, но я уверенна, что эта встреча не забудется, ни нами, ни нашими учениками. У нашей школы, которая богата своими традициями, своими выпускниками, друзьями, появился ещё один ДРУГ! НАСТАВНИК! И УЧИТЕЛЬ! И имя ему Дарья Игнатьевна Раду! Спасибо Вам за Вашу отзывчивость, за искренность, за любовь к музыке и верность ей.

Нам очень хотелось сделать Праздник для Композитора! А получилось с точностью до наоборот! Мы сами стали участниками незабываемого ТОРЖЕСТВА. И теперь знаем точно, что у наших учеников есть песни, которые они пронесут через всю свою жизнь. И эти песни им подарила прекрасная женщина, композитор, Дарья Раду! Здоровья ей и счастья! Радости и любви! Творческих успехов и новых прекрасных ПЕСЕН!!!

Потому что ЕЁ МУЗЫКА - ПРАЗНИК ДЛЯ ВСЕХ И ДЛЯ КАЖДОГО!

P.S. 2 октября 2012 года. Урок специального фортепиано. 2 класс. Леу Ливия. Сегодня она не хочет играть программу. Она сочинила музыку!!! « Floarea supărată»... Какое великое чудо творит её величество МУЗЫКА!...

Дорогая Дарья Игнатьевна!
Спасибо Вам за это ЧУДО!!!

Efim Junghietu
și rolul pregnant al paremiilor folclorice în proza basarabeană

MARIANA COCIERU

Preocupările de paremii culese în spațiul basarabean și-au găsit reflectare în mai multe culegeri ale folcloristului Efim Junghietu. Printre acestea se înscriu: *Vorbe cu tâlc. Proverbe și zicători* (în colaborare, 1964), *Proverbe și zicători (1981)*, *Apele mici fac râurile mari: Proverbe și zicători* (1984)[1]. Tot el a asigurat selecția și prefața textelor la compartimentele de proverbe și zicători dintr-o serie de colecții zonale reprezentative de folclor, care cuprind nordul, centrul și sudul Basarabiei, câteva localități cu populație românească de pe teritoriul Ucrainei[2]. E. Junghietu este și coordonatorul culegerii de *Proverbe și zicători moldovenești cu echivalente rusești*[3]. Numeroase studii ale folcloristului vădesc aspectele teoretice ale cercetărilor paremiologice comparate[4].

Conform opiniei regretatului E. Junghietu, „Proverbele (din lat. *proverbium*) sunt creații de dimensiuni reduse, izvorâte din experiența de viață a maselor, recreează în mod concis, sub forma unor expresii finite, din punct de vedere gramatical și logic, constatări, aprecieri, povețe, sfaturi cu valoare general recunoscută. Ele circulă atât oral, cât și în scris. Din punct de vedere funcțional, au menirea să plasticizeze gândul expus. În majoritatea cazurilor sunt creații orale”[5].

Zicătorile (din „a zice“) sunt expresii figurate, fără sens finit și se folosesc în anumite contexte, care le dezvăluie sensul. Ele conferă enunțului oral sau scris mai multă precizie și plasticitate. De exemplu, mai expresiv sună „a dat cu oiștea în gard“, decât că n-a izbutit să facă ceva, „taie frunze la câini“ sau „cară apă cu ciurul“ pentru a sublinia că cineva insistă într-un lucru fără rost.

Proverbele reprezintă „prefabricate“ plastice pe care poporul le are la îndemână și le folosește la momentul și locul potrivit în vorbirea curentă. Nici o paremie nu se rostește izolat, ci numai într-un context, căruia îi dă precizie și mai ales culoare[6].

Fondul semantic al proverbelor și zicătorilor rezultă nu numai din numărul mare de creații aforistice existente în graiul unui popor, ci și datorită diversității de sensuri pe care o poate avea o paremie. Rețeaua de variante semantice este obținută prin circulație. Într-un studiu asupra ciclului paremiologic, exegetul român Constantin Eretescu evidențiază următoarele: „În raport cu textul..., variantele pot accentua un anume sens, pot aduce sensuri noi sau nega mesajul textului de referință, după cum pot constitui și simple paralele semantice”[7]. Același lucru este susținut și de cercetătorii Valeriu Ciobanu, Pavel Ruxăndoiu, Marin Buga: „Cu cât ideea exprimată de proverb este mai generală, cu atât semnificațiile lui practice sunt mai numeroase și mai variate, lucru care se întâmplă mai ales cu acele proverbe care pornesc de la observații concrete și le depășesc, precum: „Buturuga mică răstoarnă carul mare“. Ignorând total sensul lui concret, acest proverb poate fi înțeles și dezvoltat ca un concept filosofic, poate fi aplicat ca un sfat practic în legătură cu o anumită situație etc. Toate aceste sensuri se subordonează însă unei idei generale (raportul între mic și mare), și pot fi aplicate pozitiv (aprobator) sau negativ (reprobator) la cele mai variate domenii de viață”[8].

Folcloristul Efim Junghietu într-un studiu despre paremii menționează legătură acestora cu alte specii folclorice,

1 *Vorbe cu tîlc. Proverbe și zicători* / Alcăt. G. Botezatu, N. Băieșu, E. Junghietu ș. a., Chișinău, 1964; *Proverbe și zicători* / Alcăt. E. Junghietu, Chișinău, 1981; *Apele mici fac rîurile mari* / Alcăt. E. Junghietu, Chișinău, 1984.

2 *Folclor din părțile codrilor*, Chișinău, 1973, p. 323-331; *Folclor din Nordul Moldovei*, Chișinău, 1983, p. 239-247; *Folclor din Bugeac*, Chișinău, 1982, p. 292-296; *Folclor din stepa Bălților*, Chișinău, 1986, p. 156-163; *Folclor din cîmpia Sorocii*, Chișinău, 1989, p. 197-211; *Crestomație de folclor moldovenesc*, Chișinău, 1989, p. 277-284; *Folclor din Țara Fagilor*, Chișinău, 1993, p. 460-468; *Cît îi Maramureșul…*, Chișinău, 1993, p. 155-165.

3 *Proverbe și zicători moldovenești cu echivalente rusești* / Alcăt. E. Junghietu și V. Cerneliov, Chișinău, 1987.

4 E. Junghietu, *Cercetarea comparată a paremiilor est-romanice și bulgare* // RLȘL, 1990, nr. 4, p. 32-39; *Paralele tipologice moldo-bulgare în paremii* // Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor, serie nouă: Comunicări, sesiunea „Eminesciana-90”, București-Chișinău, 1991; *Paremii românești și bulgare cu cuvinte-cheie turcești* // RLȘL, 1991, nr. 3; *Румънско-български паремиологични паралели. Проблемы языка, истории и культуры болгарской диаспоры в Молдове и на Украине*, Кишинев, 1993, с. 105-124; *Despre structura fondului internațional al proverbelor moldovenești* // *Relații folclorice moldo-ruso-ucrainene*, Chișinău, 1981, p. 102-103. E. Junghietu, *Analogii paremiologice moldo-polone* // RE, 1995, nr. 1, p. 105-111.

5 E. Junghietu, *Proverbele și zicătorile* // *Creația populară. Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina*, Chișinău, 1991, p. 377—379.

6 I. C. Chițimia, *Paremiologia* // *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, an. IX (1960), nr. 3, p. 480.

7 C. Eretescu, *Folclorul literar al românilor: o privire contemporană*, București, 2004, p. 231.

8 V. Ciobanu, P. Ruxăndoiu, M. Buga, *Proverbele și zicătorile* // *Istoria literaturii romane*, vol. I, *Folclorul. Literatura romană in perioada feudală (1400— 1780)*, București, 1964, p. 196

între ele existând o reciprocitate. Pe de o parte, pentru a spori expresivitatea fondului, creațiile folclorice abundă în proverbe și zicători, întrețesute în context prin metoda „citării", pe de altă parte are loc evoluția aforistică în cadrul acestor specii[9].

Predilecția scriitorilor basarabeni față de tezaurul folcloric cunoaște o ascensiune în perioada anilor 60-80 ai secolului trecut. Se observă un deosebit interes pentru valorile tradiționale, inclusiv pentru graiul vorbit, pentru expresiile paremiologice și idiomatice, modalitățile stilistice ale creației populare. Drept rezultat avem o sinteză a diferitor constituente folclorice: lirica populară este transubstanțiată nu numai de genul liric (în mod tradițional), ci și de roman; eposul eroic se regăsește în poem, poezia ritualurilor de familie este exploatată în poezia lirică și în dramaturgie etc. Uneori în aceeași operă se întâlnesc motive de cântec istoric și de bocet, consonanțe din poezia ritualurilor și din baladă, blesteme și cântece de leagăn – osmoza aliajului datorându-se, în fiecare caz concret, talentului și iscusinței fiecărui scriitor de a transfigura diverse sentimente și situații.

Analiza celor mai reprezentative creații artistice ale prozatorilor autohtoni a generat validarea etapelor gradului de asimilare a proverbelor și zicătorilor, în funcție de tematica prozei, de dorința artistului de a exprima realitatea. În acest sens, exegeta basarabeană Eliza Botezatu, referindu-se la corelația folclor-literatura scrisă, menționează că aceasta se diversifică în dependență de anumiți factori: „gradul de dezvolatre a literaturii la etapa respectivă, talentul scriitorului care colaborează cu folclorul, imperativele timpului, intențiile artistice ale autorului, nivelul evolutiv al speciei ș.a.". Autoarea evidențiază două tipuri de relații: extensivă (*împrumutul, copierea, imitația, stilizarea*) și intensivă („un *folclorism mai complex, subtil*, susținut de apropierea adâncă a autorului de substanța folclorică")[10].

O adevărată enciclopedie a expresiilor paremiologice descoperim în romanul istoric *Cumplite vremi* de Vladimir Beșleagă. Cu o deosibită iscusință și talent nemărginit, prozatorul a reușit să îmbine plastic proverbe și zicători de diferită tematică și fond de idei.

În îndemn către cititor la lecturarea romanului *Cumplite vremi* prozatorul V. Beșleagă recurge la expresia „*Dar ca vorba din poveste: înainte mult mai este*"[11], caracteristică basmelor populare, cu prezumția bine finită de a predispune cititorul la cele ce vor urma.

În romanul *Focul din vatră* de Dumitru Matcovschi întâlnim aceeași raportare: „O vedea pe Dumitra pasăre zburând pe deasupra pădurii, altă pasăre strigând cu care să se întreacă la cântec. Pasărea strigată venea tot atunci, *de peste mări și țări* venea sau poate de undeva de mai aproape, în tot cazul venea și-i făcea tovărășie din zori în sară"[12], expresia semnificând spațiul ordinar de manifestare a naturalului preluată, de asemenea, din basmele populare.

„Bătrânețe – haine grele, a zis el (moș Dajid) și s-a lăsat pe-o movilă de legători. – *Ochii văd, inima cere, dar nu-i de-acum nici o putere*, dragii mei"[13]. În exemplul de față observăm coeziunea dintre proverb și cântecul liric, din care sesizăm starea grea interioară a personajului sau a eului liric, cu referire la sfârșitul inevitabil al vieții.

Fiind un roman istoric, *Cumplite vremi* reprezintă un adevărat depozit al paremiilor istorice și istorico-sociale, acestea reprezentând evenimente și realități din trecutul poporului român. Ne vom referi doar la câteva exemple. Expresia populară „*Vodă da, Hâncu ba*", care la răscruci de veacuri și-a pierdut semnificația primară, astăzi desemnează doar nesupunerea unei persoane fața de alta. Alcătuitorii *Dicționarului de proverbe și zicători românești* (București-Chișinău, 2001), G. Botezatu și A. Hâncu, în prefața ediției argumentează caracterul bivalent al acestei expresii: „...are două nuclee tematice și două valori semantice: istorică și socială – doi agenți istorici neordinari se văd implicați în colizie la cele două niveluri – temporal (fondalul istoric) și social (conflictul dintre Vodă și boierul răsculat la 1672 Mihalcea Hâncu cu tovarășii săi de luptă)"[14]. În colecția de *Proverbe și zicători* din seria *Creația populară moldovenească* (în 16 volume), carte apărută sub îngrijirea regretatului Efim Junghietu, găsim aceeași mențiune vis-a-vis de geneza acestui proverb: „Expresia a apărut în legătură cu răscoala țărănească de la 1671, condusă de banul Mihalcea Hâncul din Orhei și serdarul Apostol Durac din Lăpușna împotriva domnitorului Duca-Vodă. Se spune că aceste cuvinte le-ar fi spus banul Mihalcea"[15]. Pornind de la documente și cronici, prozatorul V. Beșleagă include proverbul dat în țesătura romanului său raportându-l la realitatea istorică evocată:

„– Și, zici, că i-ați chelfănit bine pe greci, sfinția ta?

I-am bătut măr! [din categoria: *Relații, situații*[16]] Până la urmă l-am scos și pe Duca din curte, cu toate că avea un turc mare de la împărăție și-l ținea tot pe lângă dânsul, socotind că nu vom îndrăzni să-l dăm afară din țară. Dar l-am dat. Cu tot cu turc l-am dat. Am trimes doisprezece

9 *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 25.

10 E. Botezatu, *Poezia și folclorul. Puncte de joncțiune*, Chișinău, 1987, p. 13.

11 V. Beșleagă, *Cumplite vremi*, Chișinău, p. 20.

12 D. Matcovschi, *Focul din vatră*, Chișinău, 1982, p. 122 [*„Peste nouă mări și nouă țări"* în *Dicționar de proverbe și zicători românești* / Alcăt. G. Botezatu, A. Hîncu, București-Chișinău, Litera-International, 2001, p.13].

13 I. Canna, *Dimineața pe Nistru*, Chișinău, 1977, p. 79 [*„Ochii văd, inima cere, / Ce folos, cînd n-ai putere"* în *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 54].

14 *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 8.

15 *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 21.

16 *„A bate măr"* în *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 174.

dintre noi, aleși anume, și i-au spus lui vodă, fiind de față și turcul: să te duci cu tot cu greci! Vodă zicea: «Da! O să vă cărați voi de aici!» Iar Mihalcea Hâncul îi răspunde: «Ba, măria ta, ai să te cari!»

Cum spune zicala: *Vodă da și Hâncu...*

Numai că așa: *Vodă: da și Hâncu: ba*! Așa a fost, că eram acolo și am auzit cu urechile mele..."[17].

Un alt exemplu concludent de paremie istorică este zicala „*A trece prin foc și prin sabie*"[18], pe care prozatorul o asimilează, recurgând la ea pentru a prezenta realitatea istorică: „Și, când ne-am lovit cu turcimea și tătărimea, ne-au spart și ne-am împrăștiat care încotro, scăpând cu fuga... Era iarnă, ger, lumea bejenită pe la păduri. Mulțime, răzmulțime s-au prăpădit. Că păgânii *au trecut* ținuturile noastre *prin foc și prin sabie*..." [19].

Paremia „*De când cu boierii*", de asemenea are la bază elementul istoric. Relatând istoria vieții sale și a numelui său, personajul Ion Țarălungă zice: „Era mai înainte vreme mare Seliștea: peste o sută de case. Oameni cu stare... De la Movilești încoace a pornit în scădere. S-au înfipt și câțiva boieri în coastele satului și au început să-l strâmtoreze. A rămas vorba: *De când cu boierii*..."[20]. În cazul dat, deși se referă la o realitate istorică, prozatorul folosește metoda „citării" sau a „împrumutării" paremiei și nu o asimilează.

„*Proști, dar mulți*", paremie preluată din literatură prin intermediul nuvelei *Alexandru Lăpușneanu* de Constantin Negruzzi își găsește substanță și în romanul *Cumplite vremi*: „– Hă-hă-hă! Se făcu a râde, din gâtlej, călugărele paznic. *Destui proști* și pe la voi, pe la Orhei"[21]. O expresie care poate fi doar subînțeleasă, forma fiindu-i schimbată, iar sensul decurgând într-unul ironic.

Vizavi de proverbul-exclamativ istoric „*Ho! Stai că nu dau turcii*", folcloristul Efim Junghietu avea următoarea supoziție: „Turcii și tătarii năvăleau subit, prădau, omorau, duceau locuitorii în robie. La primul semnal, care vestea despre ivirea lor, oamenii se grăbeau să se adăpostească în păduri. De atunci a fost pusă în circulație vorba: «*Ce te grăbești? Doar nu dau turcii!*», care este în uz frecvent și în zilele noastre, deși a fost creată cu mai mult de 500 de ani în urmă"[22]. Descoperim și în proza basarabeană exemple ale acestei paremii: „Trebuie să știți, că vorba, care-o spunem adeseori: «*Mai încet, că nu dau turcii*» ori «*Mai încet, că nu dau tătarii*» are o reală bază istorică. Numai că mulți încurcă pe turci cu tătarii. Și invers. De ce? Fiindcă habar n-au care au năvălit mai întâi..."[23]. În cazul dat prozatorul V. Beșleagă întreprinde o cercetare de caz încercând să dea o explicație a apariției acestei expresii, lăsând totuși să se subînțeleagă că indiferent de poporul care năvălea, românul a fost nevoit să dea bir cu fugiții. Astăzi acest proverb se folosește doar în cazul când cineva se grăbește neîntemeiat și este îndemnat să fie cumpătat.

„*A tăia nasul*" – zicală apărută în urma unui eveniment istoric, despre care aflăm din cronica lui Ion Neculce. Persoanele care se făceau vinovate în fața domnitorilor sau autorităților erau crestate la nas. În *O samă de cuvinte* avem explicația cazului prin relatarea legendei despre Nicolae Milescu Spătarul, care a fost supus acestei pedepse în 1653, pentru participarea la complot împotriva domnitorului Ștefăniță-Vodă. Datorită ieșirii din uz a pedepsei, zicala și-a pierdut sensul inițial, obținându-l pe cel figurat, care a devenit unic. Exemplul depistat în romanul *Acasă* de Vladimir Beșleagă: „Auzi-l? Își râde de mine! Las'că-*ți tai eu nasul*!"[24] denotă pregătirea unuia dintre personaje de a se răzbuna împotriva celuia care-l înjosește.

Unele proverbe elucidează aprecierea filosofică a problemelor fundamentale ale ciclului biologic (viață și moarte, dragoste și ură, bine și rău, fericire și suferință, soartă, om, muncă etc.), dezvăluind tendința către o cunoaștere a esențelor, necesitatea de a aprecia toate elementele existenței și a descoperi ceea ce e frumos, înălțător în această viață. Moartea, de exemplu, e privită ca o lege a firii: „Așa că... *moartea nu alege pe cel frumos de cel urât*"[25], „*Moartea totdeauna își caută pricină*... Să nu se deie vinovată"[26]; este percepută firesc, fără implicările unei judecăți și acceptată ca o superstiție: „Dracu s-o ieie, n-a putut să moară pe cuptor [baba], numaidecât vroia să ne porăim cu dânsa și moartă – s-a revoltat Iftimaș. – Las'o, măi băiete, de amu, că *morții nu se vorbesc de rău*, l-a dojenit săteanul, ca om mai în vârstă"[27]; ca o soluție a unei probleme: „Și *leacul meu îi zama de hârleț*!.."[28], „Numai *groapa și zama de hârleț* o să-l despartă de cărți"[29];

va urma

17 V. Beșleagă, *Cumplite vremi*..., p. 66 [„*Vodă da, Hâncu ba*", „*Vodă vrea și Hâncu ba*" în *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 138].

18 *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 97.

19 V. Beșleagă, *Cumplite vremi*..., p. 67 [„*A trece prin foc și sabie*" în *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 195].

20 V. Beșleagă, *Cumplite vremi*..., p. 362-363 [compară:"*De pe vremea lui Ciubăr vodă*", „*Ca pe vremea lui Lăcustă-vodă*", „*Ca pe vremea lui Pazvante*", „*Ca pe vremea turcului*", „*De când cu zavera*" în *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 137].

21 V. Beșleagă, *Cumplite vremi*..., p. 174 [„*Proști, dar mulți*" în *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 244].

22 *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 19.

23 V. Beșleagă, *Zbor frânt. Acasă*, Chișinău, 1980, p. 318-319. [„Ho! stai, că nu dau turcii" în *Dicționar de proverbe și zicători românești*..., p. 137; „*Doar nu dau tătarii*" în *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 66].

24 V. Beșleagă, *Zbor frânt. Acasă*..., p. 437.

25 P. Zadnipru, *Mă caut*, Chișinău, 1976, p. 155 [„*Moartea nu alege*" în *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 57].

26 I. C. Ciobanu, *Podurile*, Chișinău, 1975, p. 253 [„*Moartea totdeauna își caută pricină*" în *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 58].

27 A. Lupan, *Neagră-i floarea de cireș*, Chișinău, 1977, p. 336 [„*Morții nu se vorbesc de rău*" în *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 58].

28 I. C. Ciobanu, *Podurile*..., p. 221.

29 I. C. Ciobanu, *Cucoara*, Chișinău, 1975, p. 13 [„*A avea leac numai zama de hîrleț*" în *Proverbe și zicători*..., 1981, p. 58].

PRESTĂRI SERVICII POLIGRAFICE

FEP Grafema Libris s.r.l.
Cod fiscal **1003600038636**
Cont/decontare **22244011092**
Cod plătitor **TVA 0402143**
BC "Energbank" SA, m. Chişinău fil. Centru
cod bancar **ENEGMD 22895**

Notograf Prim s.r.l.
Cod fiscal **1009600037527**
Cont/decontare **222490100004601**
BC "Fincombank" S.A. fil. Nr. 1 Chişinău
cod bancar **FTMDMD2X735**

mun. Chişinău,
str. Bucureşti 68, etajul 3, of. 313.
tel/fax: (022) 202-555; 202-553.
mob.: 069-39-29-09; 069-022-237

Nr. d/o	Registre Case de cultură, Şcoli de muzică	Preţ în funcţie de tiraj (lei)	
		1-50 ex.	> 51 ex.
1.	**Registrul de evidenţă a activităţii Casei de Cultură** (anexa nr. 2 Regulamentul-tip)	12	11
2.	**Registrul de evidenţă a activităţii formaţiei artistice de amatori** (aprobat Ministerului Culturii nr. 102 din 26 aprilie 2007)	12	11
3.	**Registrul general de evidenţă a reuşitei elevilor** (pentru director)	14	13
4.	**Registrul de evidenţă a şarjei pedagogice profesori şi corepetitori**	14	13
5.	**Registrul de evidenţă a probelor de admitere**	7	6
6.	**Reistrul frecvenţei şi reuşitei elevilor la disciplinele de grup**	7	6
7.	**Catalogul frecvenţei şi reuşitei al elevilor** (individual)	5	4
8.	**Planul individual**	5	4
9.	**Cartea de evidenţă a lecţiilor asistate**	10	9
10.	**Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup**	5	4
11.	**Registrul proceselor–verbale** colocvii, concerte academice, expoziţii, examene	10	9
12.	**Registrul proceselor–verbale ale consiliilor profesorale**	10	9
13.	**Registrul proceselor–verbale ale şedinţelor secţiilor**	10	9
14.	**Registrul de evidenţă a frecvenţei profesorilor la serviciu**	10	9
15.	**Certificate** (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25	20

Nr. d/o	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preţ în funcţie de tiraj (lei)	
			1-100 ex.	> 101 ex.
1.	**Registrul mişcarea fondurilor**	A4, 150 p., ofset	14	12
2.	**Registrul inventar**	A4, 200 p., ofset	25	22
3.	**Caiet de evidenţă a activităţii bibliotecii**	A4, 60 p., ofset	14	12
4.	**Caiet de evidenţă a documentelor recepţionate în schimbul celor pierdute**	A4, 50 p., ofset	9	7
5.	**Fişa cititorului**	A5, ofset 1+1	0.10	0.10
6.	**Adaos la formularul cititorului**	A5, ofset 1+1	0.10	0.10
7.	**Fişa catalog liniată**	7x11, ofset	0.05	0.05
8.	**Fişa catalog curată**	7x11, ofset	0.03	0.03
9.	**Fişa cărţii**	8x11, ofset	0.05	0.05
10.	**Fişa evidenţei zilnice**	A4, ofset	0.18	0.18
11.	**Fişa de evidenţă a ziarelor**	8x11, ofset	0.05	0.05
12.	**Fişa de evidenţă a revistelor**	8x11, ofset	0.05	0.05
13.	**Despărţitoare de catalog de centru**	carton 250 g. ştanţate	0.5	0.5
14.	**Despărţitoare de catalog de dreapta**	carton 250 g. ştanţate	0.5	0.5
15.	**Despărţitoare de catalog de stânga**	carton 250 g. ştanţate	0.5	0.5
16.	**Despărţitor de poliţă**	carton tare	4	3
17.	**Fişa de înscriere la bibliotecă**	carton 220 g.	0,2	0,2
18.	**Fişa contract**	carton 220 g.	0,4	0,4

Abonare 2013 REALITĂŢI CULTURALE
1 nr. = 16 lei X 12 luni = 192 lei / an

Elaborare,
design, tipar

DIPLOME de la 5 lei per exemplar + design
INVITAŢII de la 3 lei per exemplar + design
AFIŞE de la 1 leu per exemplar + design
BUCLETE de la 8 lei per exemplar + design
ECUSOANE de la 1 leu per exemplar + design
CĂRŢI DE VIZITĂ de la 1 leu per exemplar + design

Literatură de specialitate şi beletristică

Nr.	Denumire	Pagini	Preţ (lei)
1.	**Abecedarul muzicii şi solfegiul** (Clasa I-II), L. Ţurcanu, A. Ţurcanu	192 p.	50
2.	**Abecedarul muzicii şi solfegiul** (Clasa III-IV), L. Ţurcanu, A. Ţurcanu	122 p.	50
3.	**Literatura Muzicală** (p/u şc. Arte/Muzică), (anii I-II de studii), S. Badrajan, A. Rojnoveanu, S. Rotaru	236 p.	50
4.	**Literatura Muzicală** (p/u şc. Arte/ Muzică), (anii III-IV de studii), S. Badrajan, A. Rojnoveanu, S. Rotaru	278 p.	50
5.	**Arta Muzicală din R.M.** Academia de Ştiinţă a Moldovei Institutul Patrimoniul Cultural	952p.	120
6.	**Muzică etnică: tradiţie şi valoare** V. Ghilaş	296 p.	20
7.	**Învăţământul Muzical în Moldova** Gleb Ciaicovski–Mereşanu	276 p.	20
8.	**Alină dorule alină** (Cântece şi melodii populare din Moldova şi Bucovina), Dumitru Blajinu	352 p.	100
9.	**Melodii de pe coline vol.II** (partituri pentru orchestre de muzică populară), Serghei Ciuhrii	152 p.	15
10.	**Ţine-mă dorule lin** (piese corale), Eugen Mamot	116 p.	10
11.	**Cântece de dor** (pentru diverse formaţii vocale), V. Nevoie	74 p.	10
12.	**Plaiul meu** (coruri), Victor Nevoie	126 p.	10
13.	**Nouă azi ne-a răsărit** (colinde de Crăciun)	146 p.	10
14.	**Şi îngerii ca omul plâng** (cântece şi poezii de autor), Maria Stoianov	190 p.	10
15.	**Gânduri ţesute-n suflet** (cântece şi poezii de autor), Maria Stoianov	200 p.	10

Nr.	Denumire	Pagini	Preţ (lei)
16.	**Cum stau şi-mi aduc aminte** (creaţie muzicală), Gheorghe Creţu	440 p.	30
17.	**Grigore Grigoriu** (viaţa şi creaţia — album), Ion Proca	248 p.	50
18.	**Nicolae Sulac** (Mai aproape de departe), Ion Proca	264 p.	30
19.	**Emil Loteanu** (O viaţă cât o moarte de lungă), Ion Proca	248 p.	30
20.	**La Oină** (roman), Ion Proca	160 p.	10
21.	**Poiana cu heruvimi** (figuri ilustre: scriitori, actori...), Ion Proca	248 p.	10
22.	**Ciocârlia cântă fără tălmăciri** (poezii pentru copii), Traianus	92 p.	10
23.	**Din cartea copilăriei** (poezii pentru copii), Traianus	16 p.	5
24.	**Alfabetul Vesel** (poezii pentru copii), Ianoş Ţurcanu	32 p.	10
25.	**Ce ascund cuvintele** (poezii pentru copii), Ianoş Ţurcanu	36 p.	15
26.	**Carte de dragoste** (poezii), Ianoş Ţurcanu	180 p.	10
27.	**Viespea** (povestiri), Ion Gorgan	92 p.	5
28.	**George Meniuc** (pagini de corespondenţă), Muzeul Literaturii Române	520 p.	20
29.	**Carte de Cuvinte** (Antologie, Scriitoi Soroceni), Petre Popa	680 p.	60
30.	**Cinegetica** (dicţionar explicativ), Tudor Colac	300 p.	40
31.	**Chişinăul în Literatură** (Antologie), Biblioteca B. P. Haşdeu	576 p.	40
32.	**Timp şi Istorie** (autori de la „Viaţa Basarabiei"), Iu. Colesnic	440 p.	100
33.	**Chişinăul din amintire** Iurie Colesnic	516 p.	120

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂŢI CULTURALE", NR. 8 (14)

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonaţi	Instituţii de cultură
1	**Ialoveni**	**67**	**61**
2	**Criuleni**	**40**	**61**
3	**Făleşti**	**35**	**122**
4	**Hânceşti**	**34**	**118**
5	**Edineţ**	**32**	**92**
6	Străşeni	29	71
7	Orhei	27	127
8	Cimişlia	23	74
9	Bălţi	21	23
10	Drochia	19	81
11	Căuşeni	18	84
12	Ungheni	19	126
13	Şoldăneşti	17	64
14	Călăraşi	18	90
15	Râşcani	17	99
16	Soroca	18	125
17	Dubăsari	15	34
18	Briceni	14	68
19	Anenii Noi	14	72
20	Ştefan-Vodă	12	67
21	Ocniţa	12	68
22	Nisporeni	12	68
23	Rezina	14	73
24	Cantemir	8	92
25	Floreşti	10	119
26	Glodeni	8	69
27	Chişinău	9	68
28	Teleneşti	8	97
29	Donduşeni	8	48
30	Leova	5	70
31	Cahul	5	103
32	Basarabeasca	2	25
33	Sângerei	2	99
34	UTAG(Ceadâr-Lunga)	1	81
35	Taraclia	0	52

Total tiraj: 593 ex.

Ansamblul de dans popular „SPICUȘOR”, Căușeni

Salonul de Carte la Bălți

1

Studioul Artistic „ENIGMA”

2

Formația Folclorică
„HAIDUCII”, s. Costești

Formația Folclorică
„FLOAREA DE SALCÂM”,
s. Cigârleni

3